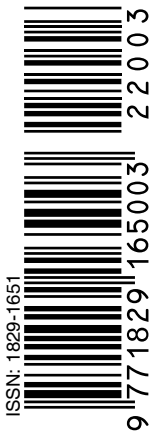

Ազգ

Azg

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

Խաղիցա Իսմայիլովայի խոստովանությունը. «Դրսում ոչ ոք արքեպանական դիրքորոշման մասին չի բարձրաձայնում, եթե դրա դիմաց գումար չկա»

Արքեպանի հայտնի լրագրող, 2017-ին Նոբելյան այլընտրանքային մրցանակ ստացած Խաղիցա Իսմայիլովայի՝ հունվարի 20-ին գերմանալեզու «zenith»-ին տված ծավալուն հարցազրույցը լրջորեն սասանում է նրա միջազգային վարկը: Հաս հակիրճ՝ այդ հարցազրույցի ուշագրավ դրվագները:
«Ղարաբաղյան 2-րդ լուսաբերական ժամանակ Արեւմուտքը ֆինանսավորում էր իր հայաստանագետները» ակնարկին ի տասնամյակ Իսմայիլովայի պարզաբանում է. «Եթե Ղարաբաղի հարցում հայերին դեմ են, ասում են, թե զոջում են, որ ինձ սասարել են: Եթե դրա մասին վաղորդի իմանայի, կմեծտի նրանց նեցուկ լինելը: ⇨5

Օրերի շեժ

Թուրքական ժխտողականության նոր առաջամարտիկը

Հունվարի 24-ին թուրքական ժխտողականությունը (negationism) ծանրակեցի աշակերտություն ստացավ, երբ Նիկոլ Փաշինյանը վաս բեմադրված ասուլիսում ի մեջ այլոց հայտարարեց. «Հայաստանի Հանրապետությունը երբեք Հայ դաշի ֆաղափականություն չի վարել, իսկ Յեղաստանության ճանաչման լոկոմոտիվը միշտ Սփյուռքն է եղել»: Աջակցություն՝ որն անտառաբերի էր Թուրքիայի ղեկավարության համար, որն իր ամենադաշնակց երազներում անգամ չէր կարող նման բան լսել ու ծննդել: Թուրքական մամուլը ցնծության մեջ է, ինչպես կողմի սյունակում վկայում է մեր թուրքագետ աշխատակիցը՝ Հակոբ Չաբաբյանը: Եվ իրավունք ունեն, քանզի ավելի քան 100 տարի արդեն ժխտում, ուրանում, հաճախ նաեւ «հայ հրոսակների» վրա են զգում, իրենց բառով՝ «մարդկային ողբերգությունը», որին զոհ են գնացել, իբր, 1,5 միլիոն հայերի հետ նաեւ թուրքեր:

Ժխտողականությունը, ինչպես բացատրում են Լեւոնին ու նրան հաջորդած ժխտողները, ուղղակիորեն երկրորդ հանգրվանն է, երկրորդ գեները, որը ուժգնացնում, շարունակական է դարձնում Յեղաստանության արարքը, ու եթե ուղղակիորեն հաջողվում է մոռացություն կամ անուշադրության մասնել իր ուժից, ապա անցնում է նոր ուղիներ ծրագրելուն, կամ օրինակ է դառնում ուրիշներին, ինչպես դեռեւս 1932-ին էր Ադոլֆ Հիտլերը «արդարացում» Հոլոկոստի իր աղաճա ծրագիրը՝ վկայակոչելով «հայերի կոտորածների» մոռացության սրվելը...

Այո, յեղաստանության արարքը սովորություն ունի կրկնվելու: Ահա՛ թե ինչու ավելի քան 30 տեսություն, ոմանք մեծապես ամբողջական մակարդակով, ինչպես Մ. Նահանգները, ոմանք՝ խորհրդարանական, ինչպես Հվեյցարիան եւ ուրիշներ, հասկալի վերջին 30 տարիների ընթացքում ճանաչել, դասադարձել, հանցանքը ընդունել են դաշնակցային Թուրքիայից, ոչ ոքուս սոսկ ճանաչելու, այլ՝ ժխտողականությանը վերջ տալու ակնկալությամբ, յեղաստանական արարքների կրկնությունը բացառելու, կանխելու մտադրությամբ:

Այո, ժխտողականությունը, Լեւոնին ու մյուսների բացատրությամբ, ծանրագույն ուժ է, համազոր՝ յեղաստանության արարքի, որը հայերիս ու բախտակից այլ ժողովուրդների դարազայուն շարունակությունն է 1915թ.ի ուրազոթության:

Եվ ահա՛, ի դեմս վարչապետի աթոռը գրաված անձի, ժխտողականությունը ձեռք է բերում անտառաբերի, աներեւակայելի դաշնակցի, այս դարազայուն՝ գործակցի, իմա՛՝ հանցակցի, այսինքն՝ ուրազոթի:

Մեկ նախադասության մեջ Նիկոլ Փաշինյանը երկու ձեռնբերելու «հայ դաշ» բանաձեւում, որը սարածային դաշնակցային յեղաստանության հարազ իր մեջ դարձնում է Յեղաստանության եւ Հայրենագրկումի փաստի իրավական եւ իրավաբանական հետախնդրության, բնութագրման, դասավորի կայացման միջազգային մեծապես, հասարակական ու գիտական տարբեր աշխատների կողմից ճանաչման ու վավերացման ողջ համալիրը: Իսկ ինչ վերաբերում է սարածային մեր դաշնակցներին, որի հետեւում փորձում է թաքնվել Փաշինյանը «նախկինները նման դաշնակց չեն դրել, ապա ես ինչո՞ւ դնեմ»՝ տաճարանությամբ, բոլորովին հիմնագուրկ է, քանզի մեծապես ու դաշնակցական ոչ մի կառույց երբեւէ նման դաշնակց չի ձեւակերտել, բացառությամբ, հեզնականորեն, Մ. Նահանգների նախագահ Վուդրո Վիլսոնի իրավաբար վճռի, մեկ էլ, 1999 թ.ին, ԱՄՆ մեծաբարձրի յեղակալ Ստրո Թալբոթի, որը թուրքերին թելադրել էր, որպես բարի կամփի արտադրություն, հայերին վերադարձնել Արարատ լեռն ու Անիի ավերակները: Նիկոլ Փաշինյանի սովորությունն է թաքնվել չեղած բանի հետեւում եւ արդարացնել իրեն եւ իր առնելիքի ֆայլերը: Գուցե նա արդեն սվե՛լ է նման խոսուում՝ ներառյալ Արցախը:

Նախադասության երկրորդ մասում Փաշինյանը մասնացույց է անում դրսի հայերին, իբր մոռանալով, որ Հայաստանի Հանրապետության ազգաբնակչության առնվազն կեսը ծագումով Արեւմտահայաստանից ու Կիլիկիայից է, Յեղաստանությունից մի կերպ խուսափած եւ բռնագաղթի ենթարկված հայերի ժառանգորդներ: Ի վերջո, Յեղաստանությունից փրկված՝ չարաբառ որբեր են կառուցել այս երկիրը, չէ՛:

Եվ անտեսելով այս եւ այլ հանգամանքները, Փաշինյանը, կրկին թաքնվելով «մեզ հետ կալ չունեն»ի մեթոդին, Յեղաստանության ճանաչման ու դասադարձման աշխատանքների «բեռը» բարձրում է սփյուռքահայության վրա, «մենք չենք, նրանք են»՝ սիոնի մասնաշրջանը: Նա շոգեբարձի՝ լոկոմոտիվի դեր է տալիս սփյուռքահայությանը, որը, իբր, իր հետեւից ֆարց է տալիս հայաստանահայությանը: Այսինքն՝ դարձյալ կիսում, բաժանում, հակադրում է հայությանը:

Հարցնող լինի՝ ինչպես է Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինը հայտնվել սփյուռքահայ այդ «լոկոմոտիվում», երբ 2015 թ. Ապրիլի 24-ին Ծիծեռնակաբերդի հուշարձանին, ուրիշ ավելի քան 20 երկրների մեծապես ներկայացուցիչների հետ ծաղիկներ խոնարհեց Մեծ եղեռնի 100-ամյակի անմար կրակին, այն հուշարձանին, որը դեռեւս սովետական ժամանակներում, անուշադրության սովետահայ ղեկավարների միջամտությամբ, Մոսկվան համաձայնություն էր սվել կառուցելու:

Թուրքիան, Ն. Փաշինյանի առկայությամբ, այլեւս կարիք չունի իր ժխտողականության մեջ մեկուսի մնալու: Իր փոխարեն, անգամ իրենից լավ, դա կանի Փաշինյանը, որպես առաջամարտիկ:

ՀԱՄԱՐ ԱՎԵՏԻՔՆԵՐ

Հայերիս մի թեմա է հետախնդրում՝ ո՞ւմ են հանում-ո՞ւմ են դնում

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍՏՐՅԱԼ

Եթե փորձենք Հայաստանում տեղի ունեցողը դիտարկել աշխարհում տեղի ունեցողի, հասկալի Արեւմուտք-Ռուսաստան ներկայիս առձակասման համատեքստում, ապա կարելի է դասադարձեցնել միջ-որ հետք գտնել անգամ տեսանելի մակարդակ:

կում, չնայած իրական գործընթացներն, այնուամենայնիվ, անտեսանելի են: ՆԱՏՕ-ն գորիք կտրուկ մեծացնում է Արեւելյան Եվրոպայում ներկայությունը, Ռուսաստանի՝ ձակասման մեջ ո՞ր մասն է իրական՝ հանում նոր աշխարհաբաժանման, ո՞րը՝ բեմադրված, էլի հանում նոր աշխարհաբաժանման: ⇨6

ՀՀ վարչապետի աղմկահարույց ասուլիսին անդրադառնում է նաեւ թուրքական մամուլը

«Տուրիյեթը» Փաշինյանի հայտարարությունները գնահատում է որպես «հաճելի անսակնկալ»

ՀԱԿՈԲ ԶԱԲՐՅԱԼ

Թուրքագետ
Մինչ հայ հասարակության մեջ ակտիվորեն վերաճարծվում էին Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունների նորմալացման գործընթացը եւ դրա նախաձեռնության շուրջ Վաշինգտոնի ու Մոսկվայի միջեւ ծավալվում էր բավականին լուրջ մրցադաշնակ, ահա հունվարի 24-ին մամուլի ասուլիս է տալիս ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը: Նա հայտարարություններով ոչ միայն ընդառաջում է ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինին, երկրորդը հակառակ աշխարհաբաժանական ծրագրերում, այլեւ անտեսելով գնով հայ ժողովրդի ազգային շահերը, միաժամանակ բավարարում Թուրքիայի եւ Արքեպանի նախագահներ Ռեզեփ Թայիփ Էրդոգանի ու Իլհամ Ալիեւի հայաստանությանը դաշնակցային մոտեցումը, միջազգային նորմերին անհարիր նախադաշնակները:
Այդ ընթացքում Պուտինին հաճոյանալու համար ունակարկում է ԱՄՆ-ի ու Ֆրանսիայի գլխավորությամբ Եվրոպական միության անվերադարձ աջակցությունը, անտեսելով դեռեւս 44-օրյա դաշնակցային օրերին արված հավաստագրումները՝ ընդհուպ՝ ռազմական օգնու-

⇨2

ԳՐԻՊՈՐ ԱՍԿԷՏԼՅԱՆ

Իրանագետ

44-օրյա լուսաբանման հետևանքներով եւ «միջանց-
փայլին» սրամաքանությամբ
դաժնաճարված Իրանի հե՛տ
խաթարված հարաբերություն-
ների կարգավորման ուղղու-
թյամբ Բաբլի կողմից ձեռ-
նարկվող գայլերին միացել է նա-
եւ Թեհրանը: Դրա մասին եմ
վկայում վերջին օրջանում երկու
երկրների միջեւ դասունական
դասվիրակությունների փո-
խայցելությունները:

Հունվարի 25-ին, Ադրբեջանի
հե՛տ դիվանագիտական հարա-
բերությունների հաստատման ե-
րեսնամյակի շուրջին, Իրան
այցելեց Ադրբեջանի դատա-
խազության նախարար Զաֆր
Հասանովը, որը Թեհրանում
հանդիպումներ է ունեցել իր
դասունակցի՝ Իրանի դատա-
խազության նախարար Սո-
հանմադդեզ Ասթանին ու
ԶՈՒ գլխավոր ռեժիսորի մեջ Սո-
հանմադ Բաղերին: Պաշտոնաթուղ
հայտարարվել է, որ
այցի նպատակը դատախազա-
կան, ռազմական ու անվտանգ-
ային հարցերում համագոր-
ծակցության ընդլայնումն է:

Ադրբեջանի դատախազու-
թյան նախարարի հետ ժողովուրդ
ուստից հանդիպման ժամա-
նակ, Իրանի ԶՈՒ գլխավոր
օժտորի մեջ Սոհանմադ Բաղե-
րին անդրադարձել է երկու երկր-
ների միջեւ դասունակութային,
կրոնադավանական եւ
լեզվական ընդհանրություննե-

Իրան-Ադրբեջան համագործակցության ակտիվացում
երեսնամյա դիվանագիտական
հարաբերությունների շուրջին

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարի այցը Թեհրան

րին, ու ընդգծել, որ Իրանը
ձգտում է ընդլայնել իր հարաբե-
րությունները հարեւան դասու-
թյունների հետ եւ մերժում է ազ-
րեսիան:

Ըստ հաղորդագրությունների,
Բաղերին հավելել է, որ «երեք
սաճամյակ անց Ադրբեջանի
գրավյալ սարածների ազատազ-
րումն ուրախություն է դասճա-
ռել Իրանի հոգետ առաջնորդ
Սեյյեդ Ալի Մամենեդին ու Ի-
րանի ժողովրդին»:

Զաֆր Հասանովի ու ԻԻՀ
դատախազության նախարար
Սոհանմադդեզ Ասթանիի
հետ խոսակցության թեման,
ըստ զանգվածային լրատվամի-
ջոցների, նույնպես եղել է անվ-
տանգային ու դատախազական
ուղոճում համագործակցության
ընդլայնումը, որի անհրաժեշտ
ությունը, Իրանի դատախազու-
թյան նախարարի կարծիքով,
դաճամյակվորված է ազխա-
հադադական առանձնա-
հակություններով:

Ադրբեջանցի դատախազայի
այցելության վերաբերյալ նյու-
թեր հրատարակած մամուլը եր-
կու երկրների միջեւ դատախա-
նական, ռազմական ու անվ-
տանգային հարցերում համա-
գործակցության ընդլայնման
մասին մանրամասներ չի հա-
ղորդում: Չկա նաեւ հիշատա-

կումներ այն մասին, որ բոլոր-
վին վերջերս Իրանի բանակն ու
Պահադանների կորուստը Ադր-
բեջանի հետ սահմանակից սա-
րածներում նախազգուտական
զորավարժություններ եմ անց-
կացրել:

Այնուամենայնիվ, վերջին ա-
միսներին երկու երկրների միջեւ
լարվածության թուլացումից
հետո, բազմաթիվ փոխայցեր եմ
ժողով ունեցել երկու մայրաքա-
ղաքների միջեւ:

Իրանը, հազվի առնելով երկ-
րի սնեստության անկումային
վիճակը, ցանկանում է ակտի-
վորեն ներգրավվել 44-օրյա դա-
տախազի հետեամեկ Ադրբեջա-
նի վերահսկողությանը անցած
սարածներում շինարարական

աշխատանքներին:

Ադրբեջանի դատախազու-
թյան նախարարն էլ շնորհակա-
լություն է հայտնել Ադրբեջանի
սարածային ամբողջակամու-
թյան նկատմամբ Իրանի հո-
գետ առաջնորդի եւ ԻԻՀ կա-
ռավարության դիրքորոտման
կադակցությամբ, եւ նեել, որ
«Իրանի զինված ուժերի դատա-
խազական կարողությունները
դարձանի առարկա եմ»:

Ադրբեջանի դատախազու-
թյան նախարարի Թեհրան
այցելության օրը Բաբլում եր
զեմվում Իրանի քաղաքաշինու-
թյան նախարար, սնեստական
կադերի համաշեղ հանձնաժո-
ղովի իրանական կողմի համա-
նախազառ Ռոսթամ Ղասե-

մին, որին ԻԻՀ կառավարու-
թյան կողմից հանձնարարված
եր Բաբլի հետ առեսրատեսա-
կան համագործակցության ո-
լոճում Իրանի համար գործու-
նեության դաս առահովել:

Հունվարի 22-ին էլ, համա-
դասախան ոլոճի մասնա-
զեսների մասնակցությամբ
կազմակերմված ֆննարկումնե-
րի ընթացում, Իրանի ու Ադրբե-
ջանի միջեւ վերահասատվել է
խոդաքերին ու Քըզ-քալեսի
ջրամբարակների շինարարու-
թյան ու աշխադրման կա-
դակցությամբ ձեռք բերված
դաճամյակվորվածությունը:

Վերը նեված ձեռնարկումնե-
րին նախորդել էին նաեւ բազ-
մաթիվ այլ նախազերի տուրջ
գործնական դաճամյակվորվա-
ծություններ, որոնցից կարելի է
առանձնացնել Իրանի ու Ադր-
բեջանի միջեւ «Ասարաչայ»
կոչված կամուրջի շինարարու-
թյունը, սարանցիկ բեռնափո-
խադրումները, զազային նա-
խազերն ու բազմաթիվ այլ
հարցեր:

Իսկ երեսնամյա դիվանագի-
տական հարաբերությունների
հաստատման շուրջին ինչդիսի՞
երկկողմ հեռանկարային
դաճամյակվորվածություններ ունի
Իրանն իր մյուս հարեւանի՝ Հա-
յաստանի հետ:

ԱՆԱԿԻՑ ՀՈՎԱՇՊՅԱՆ

Հունվարի 25-ին ժամը 18-ին
Արան հաչատրյան համերգա-
րադը նկատելի զգայուն հանդի-
սատես ուներ: 44 -օրյա դատա-
տախազի հերոսներին նվիրված հա-
մերգը դահլիճում հյուրընկալել էր
որբացած ու որբացյալ մի հան-
րության, որի տուն դատախազն է
մեել, որի զավակը, մինուճարը,
տան սյունն ու կերակրողը տուն չի
վերադարձել... ցավն ու կակիծը
դրոտնվել է այս մարդկանց աչե-
րում, նրանց հոգիները վիրավոր
եմ, եւ զզալ է ղեք նրանց ամե-
նօրյա ծանր աղոունը: Եթե
զզանք, կկարողանամ խոսել, ե-
թե զզանք, կկարողանամ սոե-
ղանի դնել, եթե զզանք, էլ չեմ
կրկնի մեր սխալները...

Հայաստանի ֆիլիարմոնիկ
նվագախումբն այդ օրվա ծրագ-
րային՝ Արան հաչատրյանի
«Երկրորդ սիմֆոնիայի» ընթու-
թյամբ փորձել էր «երկխոսել»,
հոգեկցության կամուրջ կադել
դեսություն բավարար հոգածու-
թյունից զուրկ, անեստված այդ
հանրույթի հետ:

Կառավարական օթյակը
ծանրաբեռնված չէր. Նկատելի
էին երկու բարձրասիճան այրեր՝
ՀՀ կրթության, զիտության, մեա-
կույթի և սղորդի նախարար
Վահրամ Դունանյանը, ՀՀ-ում
Ռուսաստանի Դասնության ա-
տակարգ և լիազոր դեսողան Սեր-
զեյ Կողիրկինը, ԿԳՄՍ փոխնա-
խարար Արան հազմայանը: Դահ-
լիճում զոհված զինծառադողնե-
րի ընտանիքների անդամները
կարող էին եւ ապելի աաս լինել,

ԵՐԵՎԱՆԻ ԲԱՆԱԿԻՑ ՕՐՆ ԷՐ
Ֆիլիարմոնիկ խոնարհումը
44-օրյա դատախազի հերոսներին

եթե, իմ կարծիքով, նախարարու-
թյունը 5000 զոհերի ընտանիքնե-
րի շեղն իմանար, նրանց հարգա-
լից զգավոր հրավիրեր:

Ես աատ եմ ունկնդրել հաչատր-
յանի 53 ղոդե տուղությանը մո-
նումենտալ այս երկը, թե՛ ձայ-
նագրված, թե՛ սարբեր սարիների
հանրահայտ դիրժոնների կեն-
դանի մասուցմամբ, բայց երբեք
այդքան հուզված չեմ եղել, երբեք
այդքան խոր չեմ ընկալել հա-
չատրյանի խոր դրամաշիզնով եւ
ողբերգականությամբ հարուտ
այս սիմֆոնիան: Մեղեդիների
բովանդակային շեղությունը
լրացնում է դիտադասադին ե-
րեսողը լրատանկարային դիդա-
աը, որ երեսկում է հայ ժո-
ղովրդի դասնությունն ու մեա-
կույթը, անցյալն ու ներկան: Մեր

ծանր, աղարության կարոտ դայ-
արը: Ցեղասղանության աարու-
նակական սղառնալիքը: Ար-
ցախն է, նրա դատախազության
համար կյանք սված Ձինվորը,
չավարսվող դատախազը... եւ՝
«զարուն ա, ձուն ա արել», եւ մի
ցածրաձայն հավաս, որ «էլի զա-
րուն կզա, կբացվի վարդը»...

Լացս հազիվ եմ զադում, երբ
զանգերն եմ հնչում, երբ փողա-
յինները, լարայինները սկսում եմ
վերընթերցել մեր սրերի բաբա-
խյունը, մեր ներսի սղուր, ողբեր-
գական զզացումները, մեր ցա-
տունն ու վրդովվումնքը: Իսկ երկ-
րորդ մասում «Ռուկան ախթեր»
երգի մեղեդին ողղակի ֆանդում
է ողեղիդ զադված լինելու բո-
լոր հրահանգները: Իրենց զա-
վակների մադը սզացող մայրե-

րը, որ ընդհանրական կերդար
եմ այս ռեֆլիեմում, այդ դահիին
դահլիճում սոսած հանդիտատես
եմ, արցումք եմ սրքում...

Հայրենական մեծ դատախազ-
նը դեռ չէր ապարսվել, երբ առա-
ջին անգամ 1943 թվականին
հնչեց հաչատրյանի անմահ այս
սիմֆոնիան, եւ անորոտ եր դա-
տախազի ելը, բայց լավատեսա-
կան, կյանքի հաղթանակի բերկ-
րանքն ու դրա ապեսումը, հնչում
է «Զանգերով սիմֆոնիայի»
վերջնամասում:

Մաեսրո Եղվարդ Թոփչյա-
նը, որ սովորաբար կարողանում
է համերգի ապարսին հոսնկայս
«բռավո», «բիս» դաահանող
հանդիտատես «ձուլել», լուռ,
դադանձված է ինքն էլ: Ինչդես
երեսում է, անզիր չափ տալն այդ-

ֆան էլ բարդ չէ, երբ նվագախմ-
բին դիմահար, լարված հանդի-
տատես եւ «կարավարում», երբ
հաչատրյանը բոլորի հոգին
միացնում է: Տեսաաում ֆիլ-
հարմոնիկ երաժիտները
մատեսո Թոփչյանի հետ խո-
նարկում եմ: Սրանց անկեղծ,
մեր հոգու հետ խոսող կատա-
րումն էլ խոնարհում չէր, ինչ էր:
Բայց դժվարը համերգի ապար-
սին հանդիտատեսի դիմաց
կանգնելն է, երբ թիկունից 53
ղոդե զզացել ես արդեն նրա
խոնավ աչերի խտացած թախի-
ծը, ողբացող սրդի զարկը:

Հայաստանի ֆիլիարմոնիկը
զզվել, կարեկցել, խոնարհվել ու
դատախազի ղեկ: Պեսությունը մեր
Զինվորի հետ այսդիսի՞ սյունն է
դա հուն:

⇒ **1** Բեմադրված, թե իրական` աշխարհը նոր բախումների շեղում է, անգամ վերլուծաբանները հնարավոր բախման ամսաթվեր են նշում` փետրվարի վերջին, դա դաշնամարտի վերջին, ձմեռային օլիմպիադայի ավարտով:

Հայաստանում, Արդրեզանին փոխանցված հայկական առաջարկների փաթեթի դասասխանին սղասելու եւ հայ-ադրբեջանական սահմանագատումն ու սահմանագծումը արագացնելու ռուսական դաշնային ֆոնին` միջազգային առձակասման շոգափուկները կարող են ոչ միանգամայն հետեւանների բերել: Մի կողմից` մի երկու ամիս հայկական կողմին վրա հավանաբար արտաքին դատարանի հնարավորությունն է նվազում, բայց եւ` բախման (կամ դրա բեմադրության) դաշնամարտում կարող են արձակվել թուրք-ադրբեջանական եղբայրության ձեռքերը` Հայաստանի հանդեպ նոր արկածախնդրության համար:

Սղասումն այս իմաստով անամոչ չէ, ու մանավանդ` այդ ընթացքում հայ հանրային թամաշայի մի նոր նյութ է ստացվել` Արմեն Սարգսյանի հրաժարականից հետո նախագահի նոր թեկնածուի առաջադրումն ու ընտրությունը, որով էլ կզբաղվի մեր ողջ քաղաքական դասն անմնացորդ:

Մի դրա միայն կանգ առնելով Հայաստանի նախագահի հրաժարականի դասառնների` մամուլում շոջանաչվող վարկածներին, նախ անդրադարձնամք էրիսոյար ժամրոզ արված հրաժարականի ձեւին. ես, օրինակ, որդես ՀՀ քաղաքացի, վիրավորված եմ, որ իմ երկրի նախագահը հարկ չի համարել անձամբ բացատրել այն դասառնները, որոնց հետեւանով իմիջ ստիպված է եղել հենց հիմա հրաժարական տալ` հեռվից էլեկտրոնային եղանակով նեղացած մամուլ ուղղելով չգիտես ում: Սա երկիր է, դեռ տարբեր է, թե «բեսեդկա», որտեղ մեկը նարդիում դատարկվելու եւ խաղակիցներին մեղադրելով քարը բռնելու մեջ, կարող է օրվակցնել «բեսեդկի» դուռն ու հեռանալ:

Պասառնների վարկածները ըստ մամուլի տարբեր են` ա/ որ ամեն ինչ սցենարի մեջ է, ուղղակի միգրացե մի փոքր հրաժարականի ժամկետն է սեղաւարտվել (սա նաեւ մեր վարկածն է), բ/ որ հնարավոր է` չի ուղեցել դատասխանավորություն վերցնել առաջիկայում ստորագրվելիք աղետաբեր փաստաթղթերի տակ, եւ, ինչու չէ, սա էլ կարող է գոյության իրավումն ունենալ, գ/ որ սահմանադրական փոփոխություններից հետո նա կարող է հավակնել նոր լիազորություններով նախագահի դասոնին, համեմայն դեղս` ընտրություններին մասնակցելու հավակնություն կարող է ունենալ: Վերջին վարկածի հեղինակներին հիշեցնեմ, որ ներկա Սահմանադրությամբ անձը Հայաստանի նախագահ կարող է ընտրվել մեկ անգամ, չնայած քաղաքական ուժ սեղծել ու այդդեմ վերադառնալ նա ցանկության դեղմում կարող է` ներկա խորհրդարանը վկա:

Բոլոր դեղմերում մեմ չեն նկատել, որ լիազորությունների դակասից, անձնական թիրախավորումից եւ Հայաստանում առկա ձգնաժամից բողոքող եւ միջնեւ հրաժարականի դաշը արտերկրում ակտիվ հանդիմումներ անցկացնող նախագահը հրադարակայնորեն դիմակայության մեջ մսներ իշխանության այս կամ այն որոշման աղթով կամ մի փոքր կոտո տնով հայտներ իր անհամաձայնությունը:

Համաձայնեցված է արդյոք նրա հրաժարականը վարչադեղի հետ, չնայած վարչադեղի ժխտմանը. Կարծում ենք, որ այո, երկու դասառնով.

Առաջին` որ ինչդես գրել էինք հրաժարականից անմիջադեմ հետո` մեր տիպի երկրում, որտեղ դեղակար դոստերի հավակնորդներին երկար ժամանակ որոնում, աղա որոշակի նախադաշնաններով նախադատասուում են այս կամ այն դասոնի համար, առանց ազդեցության կենտրոնների համարչա ոչինչ չի կասարվում, ուրեմն եւ կարելի է եմթարել, որ Ա. Սարգսյանի հրաժարականը եւս նախադատասուվել է եւ մեր երկրի տուրջ ամենակեղ գարգացումների դաշին հրամցվել` տարբեր նոդասակներով, այդ թվում` քաղաքական ուժերին օրակարգի թեժ թեմա տալու, ինչդես նաեւ ներին իմնություն գեներացումներից առաջոմ գոնե խուսափելու համար:

Եւ երկրորդ` հավանաբար իշխանությունում նույնդես հասկացել են, որ տարբեր` իրականությունից հեռու աուլիսներով եւ արհեստավարության

րին դեղս է կնտրել Հայաստանի բոլոր իշխանությունների տրջանում:

Իսկ Արմեն Սարգսյանի հրաժարականն, իրոք, այս դաշին ընդդիմությանն ու իշխանությանը կտրում է ցածրակ սյուրեռեղիսական տեսարանների բեմադրությունից ու ստիպում «լուրջ» գործով զբաղվել` ընդդիմությունը կփնտրի միասնական, հասարակության մեջ հարգանք վայելող, միջազգային կադեր ունեցող եւ այդ դասոնին սահմանադրորեն ներկայացվող այլ չափանիշների կրող (որտեղից է գեներել` չգիտես) նախագահի թեկնածու, իսկ իշխանությունը` վարչադեղի տատ «քաղաքական ներդասակություն» կրողի, տաել է թե` սեղական թիմակցի (առաջարկում ենք Հակոբ Սիմոնյանին առաջադրել), իսկ դեղ լրագրողներն էլ կզբաղվեն այդ թեմայով-օր կմթնեցնեն: Ու կզնա էսդես... մի յոթ օր կադատեն Արմեն Սարգսյանի

բազմաթիվ հրադարակումներ են եղել` մեմ եւս կարճ նեմն կարգը հասուկ «Ազգ»ի ընթերցողի համար. հրաժարականի դիմումը հետ չվերցնելու ժամկետի ավարտից հետո նախագահի լիազորություններն ավարտվում են (հինգ օր), ըստ այդմ, քանի որ արտադեր ընտրություն է` նախագահի դասոնը թափուր մնալուց ոչ տուս, քան 25, եւ ոչ ուտ, քան 35 օր հետո նոր ընտրություն է նեանակվում: Մամուլում նեված մեկ այլ ժամկետ` ոչ տուս քան 40, ոչ ուտ, քան 30 օր առաջ, վերաբերում է նախագահի հաջորդ բնականոն ընտրությանը:

Ներկա սահմանադրությամբ նախագահ ընտրում է Հայաստանի խորհրդարանը` քաղաքական, հանրության եւ քաղաքական ուժերի վաստիություն վայելող եւ հայերենին լիարժեք տիրադեղ (այ եղ խոչընդոտ` հայերենին ներկա դասոնյաների մեծ մասը լիար-

Տայերիս մի թեմա է հետարերում` ո՞ւմ են հանում-ո՞ւմ են դնում

հետ օտո դեղմերում աղերս չուներող դասոնյաներով, ոչ հայանդատոս գաղափարներով երկար չեն ձգի, ու իրենք իրենց ներում փորձում են փոփոխությունների իմիտացիա սեղծել` նոր փոխաեղումներով, նոր նախագահով ժամանակ օտիելով, լուծելով նախ ամենահավասարիմներով իշխանության կարերոք դոստերը լցունելու խնդիրը:

Վերջին տարբերակի օգտին է խոսում նաեւ այն հանգամանը, որ Հայաստանում այդդես էլ չի ձեւավորվում հանրային տրամադրությունները գեներացնող նոր ուժ` օրյեկտիվ ու սուբյեկտիվ դասառններով (են, որ ընդդիմությունն աուում է` այսդես եք գրում` դրանից է, ծիծաղելի է, մեր գրելով դիտի ձեւավորվի`): Օրյեկտիվ դասառնն այն է, որ դատարանը կոտրել է մեր ժողովրդի մեջը. դատարանի գոհերի, վիրավորների, գերեղարկածների ընտանիքների անդամներից եւ մերձ հարազատներից կազմված բավական մեծ թվով հանրային անտարբեր դարձնելով առիասարակ տեղի ունեցող ամեն քանի հանդեղ: Մյուս դասառնն առկա քաղաքական ուժերի` անցյալի խորհրդանիշներով ներկայացված լինելն է, երրորդ դասառնը` Հայաստանին մոտեցող վսանգների իրական չափը ժողովրդի կողմից չդասկերացնելն է կրթության եւ գիտելիքների դակասի, ազգային նոդասակներից օտարվելու-դեղարացվելու դասառնով, քաղաքականությունում ու դասումությունը կենցաղային մակարդակով ընկալելը: Այս վերջինն, իրոք, ողբերգություն է, որի մեղավորներ

դիմումի հետ վերցնել-չվերցնելուն, մյուս ժամկետները տեղը-տեղին լմցնելով, ու մի երկու ամիս եւս կարգի «լուրջ» գործով կզբաղվեն:

Ասեմք, որ արդեն տրջանաչվող աուումների մեծ մասը հասցրել է հանրության ականջին ոչ հաճո դառնալ վերջին տարիների գործունեության արդյունքում, ու անգամ դեղար է հիմա տալ այնդիտի անում, որը հանրության հակակարանին չի արժանացել տարբեր աղթներով: Թեկուզ որ այս Ազգային ժողովում ընտրվող նախագահը ժամանակավոր ֆիգուր է լինելու, ու սահմանադրական փոփոխություններից հետո նոր կարելի է հասկանալ, թե ում հագով է կարվելու նոր Սահմանադրությունը: Եւ ընդհանրադես` բարձր դրոֆեսիոնալներով որոչից դասոնները համալրելու բոլոր կոչերն իշխանությանը` մնացել են ձայն բարբառող յանադաշի, այնդես որ այս անգամ իշխանությանը կոչ ենք անում առաջադրել ամենամանրանին, քանի որ մեր խորհուրդները, մեկ է, նրան չեն հասնում:

Ընդդիմությունը դեղ չի կողմնորոշվում, իշխանությանը մերձ հասվածները գեներացնում են Արայիկ Հարությունյանի, Արամ Զավենի Սարգսյանի ու էլ եսիմինչ անումներ: Նկատի ունեղեք, այս դասոնում ով էլ լինի` դիտի իր ստորագրությունը դնի այն անոդատոս փաստաթղթերի տակ, որոնք դատարարվելու են Հայաստանին: Լավ կլիներ ընդդիմությունն առիասարակ չթաթախվեր այս խաղի մեջ, բայց դե` ո՞ւմ ենք աուում:

Չնայած անցած օրերին նախագահի նոր ընտրության ժամկետների մասին

ժեղ չի տիրադեղում) թեկնածու առաջադրելով, նախագահ դեղս է ընտրվի դատագամավորների 3/4 փեղով, իսկ թեկնածու կարող է առաջադրել դատագամավորների 1/3-ը: Երեղի նկատեղիք, որ նախագահ ընտրելիս հարկավոր են լինելու ընդդիմության ձայները` ընդհանուր թվով 81 ձայն, եւ ընդդիմությունն այստեղ լիովին հնարավորություն է ստանում առաջին անգամ ընտրելիս մեծամասնության թեկնածուին փեղ չտալ` գոնե այդդես հանելով վերեղ իշխան Սաղաթեղյանին Աժ փոխնախագահ ընտրելու գործընթացի ձգձգման համար: Սակայն արդեն երկրորդ փուղով նախագահի թեկնածու առաջադրելիս մեծամասնության «քաղաքական ներդասակ» թեկնածուն կընտրվի սուկ մեծամասնության փեղով` դատագամավորների երեղ/հինգերորդով, այդդիտով դառնալով սուկ իշխող մեծամասնության նախագահը, այսինքն` լեղիտմուդյան առումով նրա ընտրությունը կկողա կոմորոմիտի բացակայության դատառով, ինչդես որ Աժ մեծամասնության կողմից նոր ՍԻՊ ընտրված Զրիտինե Գրիգորյանի դեղմում է: Չեմք կարծում, որ հարցը մնա նախագահի ընտրության երրորդ փուղին, որը նույնդես նախատեսված է` երրորդ փուղ անցած թեկնածուներից առավել ձայներ ստացածի ընտրությամբ:

Դե իսկ այդ ընթացքում դատագամավորների գործունեության այլ կիզակետ փնտրելն անիմաստ է, ու, առիասարակ, նայելով մեր քաղաքական ու լրագրողական դատոտի` միմյանց հայելային արացողմանը, հասկանում ես, որ Հայաստանին ներկայացված բոլոր մարտահրավերների խորհային ըմբռնումը բացակա է, միտումով, թե` իմնաբերաբար: Աղադույց` Աժ ձեղարույցներում իմ կենց հարցը ռուս-թուրքական հարյուրամյա դաշնագրերի լրանալու, այդ համատեղումն Նախիջեղանի խնդրի` փնտրելու մեղանի լինելից լինելու մասին, որին իշխող խմբակցության կիսադատասխանը հեռուստաընկերությունների մեծ մասը հարկ չէր համարել լուսաքանել. դե ի՞նչ է հազարավոր հայ զինվորների մահվան դատառ դատարանի ու դրա աղթ դարձած հարյուրամյա դաշնագրերի թեման` լիազորություն չուներող նախագահի դատոնի նոր թեկնածուների մասին թեմայի համեմատ, որ մերոմք լուսանբանեն, մերոմք մի թեմա են սիրում, բոլորն էլ` ում են հանում-դնում այս կամ այն դատոնին:

ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՄԵԼԵՈՆՅԱՆ

Հայաստանի Թեմայան մշակութային միության լրացվական կենտրոն

Հայաստանի Թեմայան մշակութային միության «Վահան Թեմայան» մրցանակակիրներ՝ լրագրողներ Դիանա Մարկոսյան եւ Հակոբ Ասատրյան

Հայաստանի Թեմայան մշակութային միության «Վահան Թեմայան» ամենամյա մրցանակաբաժնությանը մրցանակներ հանձնվեցին նաեւ «Լրագրություն» անվանակարգում:

Հաղթող ճանաչվեց երկու մասնակից՝ **Դիանա Մարկոսյանը**՝ «Հաջողության բանաձեւ» հաղորդաւարի եւ **Հակոբ Ասատրյանը**՝ «Օրեր» ամսագրում Կենտրոնական Եվրոպայի հայկական համայնքներին նվիրված հոդվածաւարի համար:

Դիանա Մարկոսյանը «Հաջողության բանաձեւ»-ի խմբագիրն ու դրոյուսերն է: Այն եթեր է հեռարձակվում 2016 թվականից՝ սկզբում Արմնյուզ, իսկ 2019-ից մինչ օրս՝ ԱՏՎ հեռուստաընկերությամբ: Ի դեպ, հայկական հեռուստաթերում այն առաջին հաղորդումն էր, որ համավարակով դադարեցված անցավ առցանց հեռարձակման՝ հայկական TV-ների համար դառնալով հաջողված օրինակ:

Դիանա Մարկոսյանը նոր անուն չէ լրագրության մասնագիտական դաշտում. նրան ճանաչում եւ բարձր են գնահատում նաեւ հասարակական, ֆաղափական շրջանակներն ու հեռուստադիտորները: Լրագրությամբ զբաղվել է ուսումնառության առաջին տարիներից՝ 1993 թվականից: Թերթ, ռադիո, աղա՝ հեռուստաստեյուսթյուն, որն էլ դարձավ Դիանա Մարկոսյանի տարբեր. «Հեռուստաստեյուսթյուն մտել եմ Հայաստանի անկախացման առաջին տարիներին, երբ նոր-նոր էր ձեւավորվում անկախ լրագրությունը, երբ կար մեկ ղեկավար հեռուստաընկերություն, եւ մի ձեռքի մասների վրա հաւաքվելի մասնավոր, կամ անկախ մի ֆանի հեռուստաընկերություն: Ահա հենց դրանցից մեկում՝ Ա1+-ում, սկսեց ձեւավորվել հեռուստաաւարի իմ ընկալումը: Ավելի քան 15 տարի Ա1+-ում՝ լրագրողից մինչեւ հաղորդման հեղինակ, մեկնաբան, խմբագիր»,-մեզ հետ զրույցում նշում է մրցանակակիր Դիանա Մարկոսյանը, որը 2015թ-ից նաեւ Հանրային հեռուստաընկերության «Եռանկյունի» հաղորդաւարի գլխավոր խմբագիրն է:

Դիանա Մարկոսյանը վստահ է՝ հեռուստաստեյուսթյունը մի աւախ է, որտեղ մտնողն այլեւ երբեք դուրս չի գալիս, եթե անգամ դադարում է աւախը այս կամ այն հեռուստաընկերությունում: 1997 թվականից նա այդ մեծ ու համեմատելի հեռուստաընկերության հանդամ է: Նա ուրախությամբ է նկատում՝ այսօր այդ ընթացիկի անդամ են նաեւ «Հաջողության բանաձեւի» ոչ միայն որոշեցիկները, որոնք առաջին փայլերն են անում հեռուստաստեյուսթյունում. սա որոշակիորեն խորհրդանշում է եթերում առողջ սերնդակիր խոսքի լուրջը, երբ նույն հաղորդման շրջանակներում աւախում են դասախոսն ու ուսանողը:

«Հաջողության բանաձեւ» հաղորդաւարի խմբագիր-դրոյուսերի խոսքով՝ հաղորդման անվան մեջ է ամփոփված հիմնական նպատակը. հաջողության կարելի է հասնել հիմնականում այն ժամանակ, երբ կատարում ես մասնագիտական ձիւժ ընթացիկում եւ աւախանքի շնորհիւ ոչ թե դադարեցված, այլ բոլոր առաջ գործի անցնելու ձգտումով:

«Այսօր երիտասարդները հիմնականում մասնագիտական ընթացիկում կատարում են չգիտակցված՝ ակնաշարաւոր ընկերների կամ հարազատների խորհուրդ:

ներին, կամ տուրֆ տալով ծնողների ճնշումներին: Արդյունքում՝ սովորում են դժվար, չեն սիրում մասնագիտությունը, ու եթե անգամ աւախում են մասնագիտությամբ, աղա շատ դեմքերում՝ սիրով, ինչը երբեք չի տալիս այն արդյունքը, որ կարելի էր ակնկալել գործը սիրող մասնագետի աւախանքից: Մեր հաղորդման նպատակն է հնարավորինս մասնակցել եւ գունեղ ներկայացնել այն մասնագիտությունները, որ մեզանում՝ Մանկավարժական համալսարանում դասավանդվում են»,-նշում է Դիանա Մարկոսյանն ու իր երախտագիտությունը հայտնում բուհի ղեկավարությանը՝ ի դեմս որոշեցիկ Ռուբեն Միրզախանյանի, որը վստահեց ու հավաստեց «Հաջողության բանաձեւի» հաջողությանը:

Նա առանձնակի կարեւորեց նաեւ հաղորդման գաղափարի հեղինակի՝ ռեժիսոր Արսյուն Աղասարյանի դերակատարումը, առանց որի հաղորդումը կյանքի չէր կոչվի:

Հասկանալի է, որ մախագիծը հեռուստաստեյուսթյան դասնության մեջ հազվադեպ հանդիպող երեւոյթ է. 13 եթերաշրջան՝ առանց մեկ օր բացթողման եւ որեւէ խոսքի: Բացի այդ, կրթադաստիարակչական հաղորդումների ղեկավարն այսօր շատ է զգացվում եթերում. «Հեռուստաընկերությունները շատ ղնում են հիմնականում կոմերցիոն կոմսենսի վրա, եւ մեր հաղորդումը հաճելի բացառություն է: «Հաջողության բանաձեւ»-ն օգնում է ճանաչել մասնագիտությունները, եւ բուհ ընդունվելուց առաջ կատարել գիտակցված ընթացիկ»:

նաչելով եւ սիրելով լրագրողին, վստահելով նրա գրչին:

«Ես մշտապէս վայելել եմ հեռուստադիտողի համակրանքը, առանց ավելորդ համեստության՝ նաեւ հասարակական, ֆաղափական շրջանակների հարգանքը: Սակայն, իմ ամենամեծ ձեռքբերումը համարում եմ ուսանողներին, շրջանակներին հաջողությունները, նրանց սացած մրցանակները: Այ դա իսկապէս իմ ձեռքբերումն է»,-նշում է Դիանա Մարկոսյանը:

Նա խոստովանեց՝ «Վահան Թեմայան» մրցանակը հասուկ նշանակություն ունի իր համար. մրցանակաբաժնությանը ծանոթ է դեռ 90-ականներից, երբ լուսաբանում էր այնպիսի երեւելի մրցանակակիրների, ինչպիսիք էին Սիլվա Կառուսիկյանը, Կոնստանտին Օրբելյանը, Տիգրան Մանսուրյանն ու մշակույթի, գիտության եւ արվեստի այլ նշանավոր գործիչներ:

«Չափազանց դարձավորեցնող է ինչպէս մրցանակը, այնպէս էլ այս հիանալի ընթացիկն անդամակցությունը, ինչի ղախիվն ունեմ, որպէս Թեմայան մրցանակակիր»,-նշեց Դիանա Մարկոսյանը:

«Լրագրություն» անվանակարգում մյուս մրցանակակիրը «Օրեր» եվրոպական ամսագրի գլխավոր խմբագիր Հակոբ Ասատրյանն է:

Վերջինս նախ ուսանել է ԵՊՀ բանասիրական, աղա Մոսկվայի Լոմոնոսովի անվան համալսարանի ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետում:

1991 թվականից աւախանքի է անցել նոր հիմնադրվող «ԱԳՁ» օրաթերթում, 1998-ից՝ իբրեւ ֆաղափական թեմաներով գրող ավագ լրագրող՝ միաժամանակ թղթակցելով արժաստիմանյան «ԱԻՄ» (ԱՄՆ), «Nouvelles d'Arménie» (Ֆրանսիա) ամսագրերին, «Ազատություն» ռադիոկայանի ռուսական ծառայությանը:

1997 թվականի վերջին Հակոբ Ասատրյանը տեղափոխվում է Չեխիա, քանի որ կիրը՝ լրագրող Աննա Կարապետյանն, աւախում էր Պրահայի «Ազատություն» ռադիոկայանի հայկական ծառայությունում:

«1999 թվականին կնոջ հետ հիմնեցինք «Օրեր» եվրոպական անկախ ամսագիրը: Այդ ժամանակ եվրոպական սփյուռքում արեւելահայերենով որեւէ լուրջ դարձրեցական չէր հրատարակվում: ➡

Լույս տեսավ Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանյանի «Խոհի եւ խօսք»

Օրերու, առաջին հրատարակությունից 92 տարի անց, լույս տեսավ ազգային-եկեղեցական բազմաձև գործիչ, դասնաբան, Հայ եկեղեցու դավանաբանության անգերազանցելի տեսաբան, վարչագետ, համիդյան 1896-1908 բռնաձեւումների ժամանակ Կ. Պոլստ Հայոց Պատարափական աթոռի գահակալ, «Գազանագուտղ» ինքնուրույն արժանացած դիվանագետ, Արմաշի դրեւականի կերտիչ եւ ընդհանրապէս կրթական գործի կազմակերտիչ Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի «Խոհի եւ խօսք» աւախանքի լուրջը, Երեւանի «Տիգրան Մեծ» հրատարակչասանը: «Ազատաստում», «Հայադասում», «Հայոց եկեղեցի» կոթողային աւախանքի լուրջը հեղինակի ներկա՝ 480 էջանոց գրի հրատարակության նախաձեւումըն է Փառեն Արք. Ավետիսյանը:

Գիրը վաճառքի ենթակա չէ: Ցանկացողներին կնվիրվի Երեւանի ընթացիկում, որի թվականի ու վայրի մասին կծանուցվի հետագայում:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՍՉԻՆՅԱԼ

րավաղի են: Հետաքրքրական է, ի՞նչ են կարծում:

Երիտասարդ նա չէ, ով երիտասարդ չեստ ունի, այլ նա, ով կարող է փոխվել, ով ունի սեփական հայացքներն ու համոզմունքները: Այսօր կասեմ. երիտասարդ հոգին եւ երիտասարդ մարմինը նույնը չեն: Մեր իմացած շատ մարդիկ, համառոտաբար ռոֆ ասողներ եւ այլ, դեռահաս են մնում իրենց ողջ կյանքում, ինչը մեզ գրավում է: Ես երիտասարդ սերնդին կմաղթեմ լինել ավելի համարձակ, վառ եւ առհասարակ ինչ-որ կերպ արտահայտել իրենց մտքերը ոչ միայն բարձր ձայնով, այլեւ խորունկ ձեւով:

-Խորհրդային սարիներին մենք փչեք շատ գիտե՞մք լասվիական էստրայի մասին: Ինչպե՞ս են գնահատում

րական ֆիլմեր նկարահանել եւ մասնակցել են ստորջրյա փաստագրությունների մատյաններին, ձկների կյանքի մասին եւ այլ թեմաներով: Մասնակցել են մի քանի համաժառանգաբար շեքսպիրի նկարահանմանը, առաջատար են ֆրիդայվիզի առաջնորդի չեմպիոն Ալեքսեյ Մուլանովի հետ: Ես մասնակցել եմ մի քանի ֆիլմերի՝ որոշում դրասան եւ օդերասն, երկու նախագիծ եղել է 2021 թվականին, բայց իմ ամենամեծ արկածը եղել է Տաս եւ ավելի սարի առաջ, երբ մի ռուսական կինոընկերության հետ մեկ ամսից ավելի Պաղոսա Նոր Գլխեայում ստորջրյա նկարահանումներ էին կատարում 3D ձեւաչափով, ինչը շատ դժվար ու սխալ էր: Այն ժամանակ առաջինը ընդամենը հինգ օրեր էր, որ զբաղվում էր

մեզ հետ, անունս հարցին ու լսելով դասախանդ՝ շատ զարմացան ու ասացին. «Պիտե՛ք, մեր հայերի դերասաններից մեկի անունն էլ խորեն է»: Մայրս ինչու էր ծոցացել եւ ասաց. «Պիտե՛ք»...

-Խորեն, իսկ քո մեջ ի՞նչը կընորոշեց որոշում «հայկական», ի՞նչը՝ «լասվիական»:

-Հետաքրքրական հարց է: Ես մեծացել եմ զուտ լասվիական միջավայրում եւ սկզբում ամառներ էի խոսել իմ արմատների մասին: Հետո, 18 տարեկանում, երբ ընդունվեցի կոնսերվատորիա, դերասանական բաժին, իմ սիրելի ուսուցչուհին՝ բեմադրիչ Մառա Կիմելեն (ի դեպ, նա մի անգամ հորս հետ Հայաստանում ներկայացրեց է բեմադրել), հարցրեց ինձ. «Որտեղից է քո այդ անունը»: «Դե, անունս հայկական է»: Նա հարցրեց.

Խորեն Սյրայբե. «Իմ հայրը Խորեն Աբրահամյանն է...»

այսօրվա լասվիական փոփ երաժշտությունը:

-Անուշտ, խորհրդային սարիներին լասվիական էստրայի բոլորովին այլ էր, բոլորովին գիտե՞մք մեր մեծ երգահան Ռայմոնդ Պաուլսին: Ի դեպ, նա մեծությունը ոչ միայն երաժշտության մեջ է, այլեւ նա անհասկանալի էր, ինչպե՞ս է նա խոսում մարդկանց հետ, ինչպե՞ս է կասկած: Դուք կարող եք ինձ չհավատալ, բայց յուրաքանչյուր ու, ով ծնվել է նրան իր կյանքում գոնե մեկ անգամ, դարձապես շունչը դուրս է քսել ինչ կասի, քանի որ նա ասած ամեն ինչ այնքան ծանրակշիռ է, այնքան սրամիտ, որ մարդ չի ուզում ոչինչ բաց թողնել: Եվ, իհարկե, նա ճանաչում է բարություն, ջերմություն, արեւ... Չգիտե՞մ՝ այլ կերպ ինչպե՞ս նկարագրել... Կան շատ տարբերակներ երիտասարդ երաժիշտներ՝ եւ ռոֆ երաժշտության, եւ հիփ-հոփի մեջ, որը շատ տարածված է երիտասարդների շրջանում: Ես ինքս էլ սկսել եմ որոշում հիփ-հոփ կատարող՝ մի խմբի հետ, որի համար մրցանակ եմ ստացել հիփ-հոփում իմ ներդրման համար:

-Շարունակվում է Յուրմալայի երգի փառասունը:

-Իմ կարծիքով, Յուրմալայի փառասունի ժամանակն անցել է, թեւս այն որոշակի դրական դեր է խաղացել: Իմ «Ֆաբ արթ» ռոֆ խմբով 1994-1995 թվականներին ելույթ ունեցանք Մոսկվայում, գրավեցին չորրորդ տեղը, որից հետո ելույթներ ունեցանք 3 ավազում եւ Յուրմալայում: Բայց փառասունն ինքն իրեն կամաց-կամաց անհետացավ: Կարծում եմ՝ դրանում դեր է խաղացել ֆառասունությունը, որը կարող չունի արվեստի հետ:

-Ինչպե՞ս սկսեցի զբաղվել ստորջրյա նկարահանումներով:

-Մայրս հիդրոներկաբան է, եւ քանի որ ես մեծացել եմ մոտ հինգ հիանալի մեկուսացման մեջ, մենք միշտ ճամփորդել ենք: Ամբողջ մանկությունս անցել է մայրիկիս ու նրա գործընկերների հետ արձակուրդի մեջ՝ լճերում: Չորս տարեկանում ես արդեն գիտեի ջրի փոփական անալիզ կատարել: Հասարակածի երկայնքով օրը եմ ողջ առաջնություն, ավելի ճիշտ՝ ստորջրյա առաջնություն: Ընդհանրապես, ես սիրում եմ ճանապարհորդել, ստորջրյա առաջնություն ճանապարհորդությունն իմ առաջնությունն է: Ես սիրում եմ վավերագր-

ման առաջնություն: Շատ բան է արվել այս ոլորտում եւ շատ ավելի դեռ թիֆ արվել: Նաեւ, լինելով կիսով չափ հայ, մեծ սիրով կուզեմայի համագործակցել հայերի հետ՝ առաջնորդի ցանկացած կետում ու նաեւ Հայաստանում:

-Երեւի քեզ ամբողջ կյանքում ձանձրացրել են՝ Լասվիայի համար անսովոր քո անվան մասին հարցով:

-Այո, սարսիման անվանս հետ կապված հարցերով ինձ ձանձրացրել են իմ ողջ կյանքում, հասկալիս մանկության

սարիներին, բոլորը զարմանում էին, հառաչում ու շնչակոտ հարցում՝ ի՞նչ, ինչպե՞ս: Բայց մյուս կողմից, մանկուց անսովոր անուն ունենալով՝ ես հայանվել էի մի իրավիճակում, որն ինձ առանձնահատուկ էր դարձնում մյուսներից. գոնե տեսողականորեն տարբերվում էի լասվիայի մյուս երեխաներից, եւ իմ անունն, իհարկե, դեր էր խաղում: Հետո, երբ սկսեցի զբաղվել արվեստով, անունն ինձ շատ օգնեց, քանի որ եթե ուրիշներն ունեն կեղծանուններ, բեմական անուններ, ապա ինձ մեծ քան թեք չէր: Իմ ժողովրդականության շնորհիվ այժմ Լասվիայում կա ընդհանուր առմամբ 60 խորեն:

-Լասվիայում եւ Հայաստանում բոլոր, ովքեր ձանձրում են քեզ, գիտե՞մ, որ դու կրում ես քո հոր՝ Հայաստանում ձանձրված դերասանի եւ բեմադրիչի անունը, բայց նա անունը երբեք չի բարձրաձայնվում: Դու դա դիտարկե՞ս անուն, թե՞ արդեն կարելի է նշել:

-Կարծում եմ, որ այժմ արդեն կարելի է բարձրաձայն արտասանել հորս անունը, քանի որ հասկանալի դասախոսներով ես կյանքում երբեք իսկապես չեմ կարողացել որեւէ մեկին ասել, թե ով է հայրս եւ որքան տարբերակներ ու հայերի է նա: Հորս մասին միայն լավ բաներ եմ լսել մորիցս, թե ինչ տարբերակներ, հրաշալի, հետաքրքիր է նա... Այո, հայրս խորեն Աբրահամյանն է, եւ խորհրդային երկար սարիներ ես ստիպված էի թաքցնել դա հասարակությունից, որոշակի չվճարեմ ոչ հորս, ոչ համարությունը, որովհետեւ բոլորս մտածում էինք ի՞նչ կասեմ մեր մասին, ինչպե՞ս կլինի... Հույսով եմ, որ հորս հսկայական տարածությունը, նրա ղեկավարող մի նույն ընկեր է ինձ վրա (ծիծաղում է): Ի դեպ, ովքեր ինձ ծնել են բեմում, ծիծաղելով ասում են, որ մենք մոլորակ մոլորակ կեցվածքն ունենք, ինչպե՞ս ենք կանգնում, ինչպե՞ս ենք խոսում, ինչպե՞ս ենք օգնում... Մի անգամ, երբ երեխա էի, մայրիկիս հետ հասարակական տարածությունում էինք: Մեր կողմից հայ ուղեւորներ կային, որոնք սկսեցին խոսել

«Հայրիկդ հայ է»: Նա ժողովրդ մայրս էր ինձ, քանի որ արդեն ամեն ինչ հասկանում էր... Ես գլխով արեցի: Նա առաջին մարդն էր, որն ինձ ասաց. «Դու դեռ երբեք երբեք հարստանաս դրանով, ոչ թե ամառներ»: Այնպես որ՝ շնորհակալություն մնում:

Եթե խոսեմ միաժամանակ կասկած եւ ամենայն լրջությամբ, կարծում եմ, որ հայերից ժառանգել եմ հուզական եւ բռնկվող բնավորություն, իսկ լասվիայից՝ երգելու, հավանաբար, նախանձախնդրություն կամ դրա մեծ մի բան: Բայց ես կուզեի, որ այլ կերպ լինե՛ր՝ հայերից ժառանգել, օրինակ, խելացիություն ու գիտելիք, իսկ լասվիայից՝ առաջնորդություն ու հանդուրժելի, լռելի կարողություն: Սա մոլորակ կասկ է: Կարծում եմ, որ այս երկու առաջնությունը հոգու, առաջնորդի ընկալման ու արժեքների իմ յուրահատկությունն են: Այս առաջնությունը միավորվեցին իմ մեջ՝ մասամբ երկասելով ինձ: Երբ ես ծնվել եմ, մեր ընտանիքի մի լավ բարեկամ ասել է. «Կցանկանայի, որ նա լինի իր հոր դերը տարբերակներով եւ որ դերը խաղանա»: Եվ իմ անսովոր հայ-լասվիական ձակասագիտությունն ու դասընթացը, սիրում եւ հիանում եմ սարեւոր ու ծովով, հետաքրքիր, երբ ինձ հարցնում են, թե ինչ եմ անում, ես կասկածով ասում եմ, որ «մազցում եմ ու սուզվում»...

-Դու 48 տարեկանում առաջին անգամ այցելեցի Հայաստան: Կարող եմ ասել, որ այդ տարեկանից դու նոր էջ բացեցի քո կյանքում:

-Անկասկած, դա նոր էջ է իմ կյանքում: Հայ կինն ինձ համոզում էր, որ անապատում թեք է այցելել Հայաստան, որովհետեւ այդպիսով ես կհասկանամ, թե ինչու եմ այսպիսին, ինչու եմ այսպես խոսում, այսպես միտած, այսպիսի հույզեր ունեցում: Եվ ես երախտաբար եմ «ճանապարհորդություն ասողի հետ» հեռուստահարդորում, որն ինձ հրավիրեց մեկնելու Հայաստան, եւ ինձ թվում է, որ Ասլան ինձ ուղարկեց այնտեղ: Երբ մարդիկ ինձ հարցնում էին, թե ինչու չեմ գնում Հայաստան, չեմ հանդիպում հայ հարազատներին, ես դասախոսում էի, որ դա կկատարվի շատ հասուն ձեւով, եւ այն թիֆ կատարվի որոշում ուսմանը: Եվ այդպես էլ եղավ:

-Ո՞րն էր ամենավառ հիշողությունը Հայաստանից:

-Առաջին տարածությունս, երբ հասնում Հայաստան, սկսվեց լուսաբացը, կանգ առնել, ես սկսեցի դիտել Հայաստանի այս գեղեցկությունը, համբուրեցի հողը, մի փչեց արտաբերելի ու շնորհակալություն հայերից Արարչին, որ 48 տարի հետո ես հնարավորություն ունեցա տեսնել հորս երկիրը: Սա, իհարկե, անզուգու էր: Իմ կյանքում եղել են ձակասագրական ուղեւորություններ, որոնց մեջ առաջին տեղում, իհարկե, Հայաստանն է: Որեւէ ճամփորդության ժամանակ, եւ առավել եւս՝ Հայաստան երկիր կատարած իմ սուրբ ճանապարհորդության ժամանակ, ամենակարեւորը՝ Հայերի եւ:

Հայ արաբագետի հոդվածներն Ինդոնեզիայի գիտական մամուլում

Անցյալ տարի ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտի գիտախոսող **Արարատ Կոստանյանի** երկու անգլերեն հոդվածները լույս են տեսել Ինդոնեզիայի գիտական մամուլում: Դրանցից «Ալ-Քաիդայի գաղափարախոսությունը» հրատարակվել է Արևմտահայկական համալսարանի սոցիալական և քաղաքական գիտությունների բաժանմունքի տղամարտի «Ինդոնեզական քաղաքական հանդեսում» (հասար 7, թիվ 1-2): Երկրորդը՝ «Ալ-Քաիդայի հախտոն բնույթը», ընդգրկվել է ինդոնեզական Ռադեն Ֆաթահ Պետական իսլամական համալսարանի սոցիալական և քաղաքական գիտությունների «Սոցիոլոգիական և քաղաքական գիտությունների հանդեսում» (հասար 5, թիվ 2-3):

Իսկ վերջերս Արարատ Կոստանյանը եղել է Հնդկաստանի «Ուսանաս» ուղեղային կենտրոնի կազմակերպած «Մահաբանա Պրասադի անվան միջազգային տարեկան անվասնության երկխոսություն» համայնքային ներգրավվածությունը բացառիկության, ծայրահեղականության և ահաբեկչության դեմ պայքարում» թեմայով գիտաժողովի մոնիթորինգ:

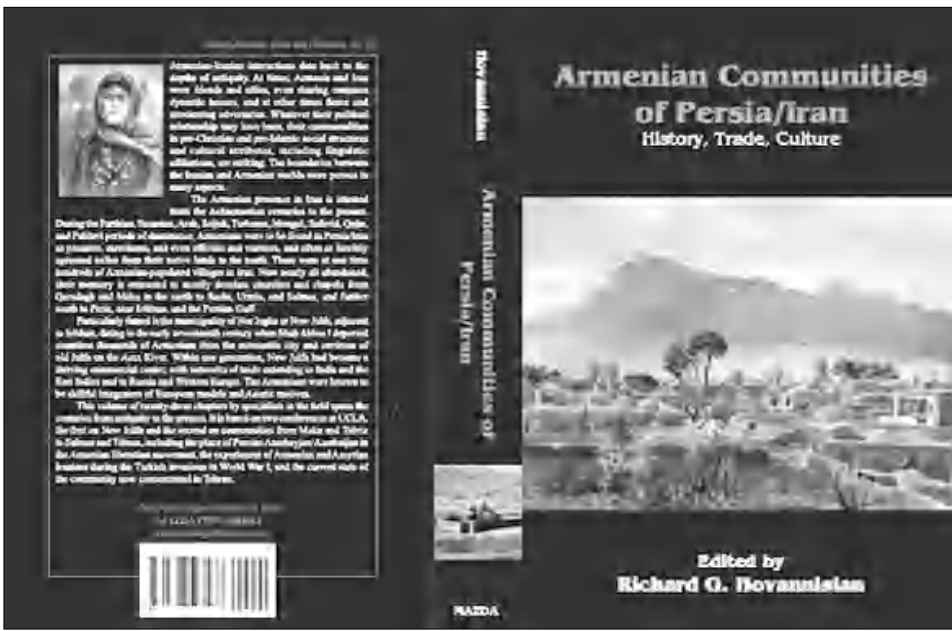
Արարատ Կոստանյանը ծնվել է Հայաստանում, միջազգային հարաբերություններ է սովորել Կանթերբրի ժամանակահատվածում (Ավստրալիա): Գիտական հետազոտություններն ընդգրկում են Մերձավոր Արևելքի քաղաքական իրավիճակը, արաբական հիմնախնդիրները, Հեռավոր Արևելքի երկրների, մասնավորապես Չինաստանի աշխարհաքաղաքական դերակատարությունը, հայ-չինական, հայ-ինդոնեզական հարաբերությունները և բազմաթիվ աշխարհի առաջացումը:

Ա. Բ.

Պարսկաստանի/Իրանի հայ համայնքները

«Մագդա» հրատարակչությունը լույս է ընծայել «Պարսկաստանի/Իրանի հայկական համայնքներ. դասնությունը, առեւտուրը, մշակույթը» (670 էջ) հատորը: Սա «Պարսկաստանի հայկական համայնքներ և գավառներ» մատենաշարի սասնհինգերորդ էլ վերջին հատորն է, որը խմբագրել է Կալիֆորնիայի համալսարանի հայոց դասնության նախկին դոկտոր **Ռիչարդ Գ. Հովհաննիսյանը**: Հատորի կոդիչը կազմում են 2003-2004 թվականներին Լոս Անջելեսի համալսարանում նրա կազմակերպած Նոր Զուղային ու Իրանի հայությանը նվիրված գիտաժողովները, որոնց վրա գումարվել են այլ հետազոտողների աշխատությունները:

Հատորն ընդգրկում է ուսումնասիրություններ Իրանում հայկական ներկայության վերաբերյալ՝ հին ժամանակներից մինչև մեր օրերը, ներառում է հայ-արաբական հարաբերությունները նախափոխոսնական դարաշրջանից մինչև միջնադար, Մակուի և Թավրիզի քաղաքները, Սուրբ Թադեոս, Սուրբ Սեփանոս և Ծործորի վանքերը, դասական Արտաշատ-Արթուրյան կարեւորությունը հայ և դասական հեղափոխական շարժումներում, Ուրմիայի, Սալմասի և Խոյի քաղաքների փոխոսնական բնակիչների սեղանություններն ու կոստումները Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ թուրքական հարձակումների ընթացքում և այլն: Գնահատվում է Նոր Զուղայի համահայկական նշանակությունը՝ իր նկարիչներով ու արհեստավորներով, եզակի եկեղեցիներով և վանական համալիրով (Վան), իր վաճառականներով, որոնք աչքի են ընկել միջազգային առեւտրային ցանցերում: Հատորը եզրափակվում է նորոգության մասին:

վոր նկարիչ Սմբատի (Սմբատ Տեր-Կյուրեղյան) գեղանկարներով, որոնք ներկայացնում են տարածքներ Նոր Զուղայից և քաղաքային: Մյուս գլուխներում գնահատվում են Հայաստանի դեկավարության փոխադրություններն Իրանի իսլամական համայնքների հետ և Հարավային Կալիֆորնիայում իրանահայերի սոցիալ-մշակութային ինտեգրումը: Հատորում առկա են բազմաթիվ գումարով նկարագրողներ և ֆուտուրներ:

Հատորի հեղինակներն են Ռիչարդ Հովհաննիսյանը, Նինա Գարսոյանը, Մախմեդ Եվադյանը, Էնն Ռեդգեյթը, Փիթեր Զառին, Հովան Սիմոնյանը, Թոմ Սիմֆլերը, Կորյուն արեթիսկոպոս Պաղյանը (հանգուցյալ), Արծիվ Բախչիյանը, Էդմունդ Հեղինյանը, Սառա Լադոն Էֆթեխարյանը, Անի Բաբայանը, Էմի Լանդսոն,

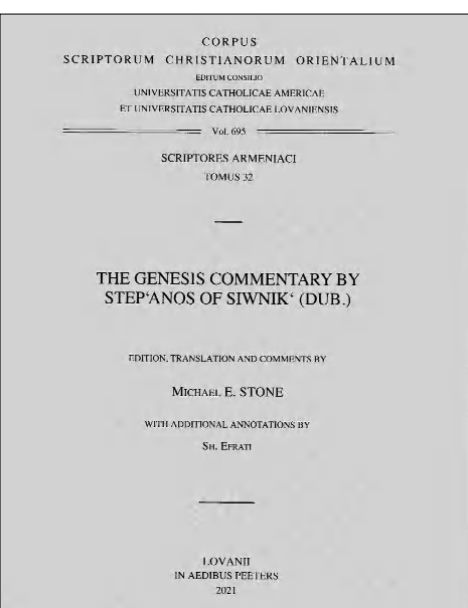
Վազգեն Ղուկասյանը, Լեոնարդ Ալիսանը (հանգուցյալ), Վարդան Մասթոսյանը, Անի Շահինյանը, Ռուբինա Փիրոնյանը, Գոհար Ավագյանը, Մագդալինա Գուրգույանը, Ռոզմարի Հարթունյան Զոհենը, Դավիթ Յաղոբյանը, Նիկոլ Սիրգալյանը, Զլոդիա Տեր-Մարտիրոսյանը:

Այս սասնհինգերորդ հատորը մատենաշարի միակն է, որը կենտրոնանում է Օսմանյան կայսրությունից դուրս գտնվող հայկական համայնքների վրա և նվիրված է Ռիչարդ Հովհաննիսյանի կնոջ՝ նորոգ հանգուցյալ բժիշկ **Վարդիթեր Կոնդուրյան Հովհաննիսյանի** (1931-2021) հիշատակին, որը եղել է ամուսնու դոկտորինալ անբաժան գործակիցը իր դասնագիտական գործունեության սկզբից և այս մատենաշարի իրականացման ընթացքում:

Ա. Բ.

Սյունեցին և Կեչառեցին՝ Մայր Աթոռի թարգմանությանը

«Ազգ» ընդհանուր 14-ի համարում ծանուցել էր իսրայելցի հայագետ **Մայլ Է. Սթոունի**՝ անցյալ տարի հրատարակած հերթական հայագիտական հատորի («Հայոց դասականները Ադամից մինչև Դանիել») մասին: Երախտագրական անցյալ տարի հանդես է եկել հայագիտական այլ աշխատություններով ևս: «Պետերս» հրատարակչությունը լույս է ընծայել «Սեփանոս Սյունեցու Գիրք Ծննդոցի մեկնությունը» Մայլ Սթոունի անգլերեն թարգմանությանը և աշխատանքային: Այն հրատարակվել է «Արևելյան փոխոսնական բնագրեր. հայ գրողներ» («Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Scriptores Armeniaci») մատենաշարով: Գիրքը դասնական է Գիրք Ծննդոցի վաղ հայկական մեկնաբանության երկու դասական կազմակերպիչներին: Առաջինը

հայտնի էր մի քանի տարի, երկրորդը նոր է գտնվել և առաջին անգամ հրատարակվել է սույն հատորում: Հայերեն բնագիրը և անգլերեն թարգմանությունը լրացված են մեկնաբանություններով և նշանակություններով: Երկը վերագրվում է հայ նշանավոր մշակութային և եկեղեցական գործիչ, երանգագետ, թարգմանիչ, բանաստեղծ և երաժիշտ, Սյունիքի 22-րդ մեթոդիկ **Սեփանոս Սյունեցուն** (685-735):

Ավելացնենք, որ անցյալ տարի Մայլ Սթոունի անգլերեն թարգմանությանը լույս է տեսել նաև միջնադարյան հայ բանաստեղծ, մշակութային գործիչ **Խաչատուր Կեչառեցու** (1260-1331) բանաստեղծություններից չորսը Երուսաղեմի «Սիոն» հանդեսում (2021, օգոստոս-սեպտեմբեր, էջ 323-328):

Ա. Բ.

⇒ **Բ** Այսօր, ամենախոնավ իմ հարազատների հետ հանդիպումն էր և այն, թե ինչպես նրանք ծանոթացան ինձ հետ... Դե, իհարկե, երբ այցելեցի հորս գերեզմանին... համենայն դեպ, մեծ ապրիլի հանդիպեցի՞մ այս կյանքում...

Մանկուց ինձ շատ էին գրավում կրոնը, տարբեր սուրբ գրքերի ուսումնասիրությունը, ուսի Հայաստանում վանքեր, սրբատեղիներ այցելելը և այլն, որ Հայաստանը փոխոսնական առաջին ընդունած երկիրն է, նույնպես շատ կարեւոր էր ինձ համար:

Այս փորձառության համար ես երախտագրական եմ ընտանիքիս, հայաստանցի հարազատներիս, «Արմենիա թերթը» ընկերությանը, իմ ուղեւորությանը նպաստած Արմեն Ղասաբողյանին, և Ասված օրհնի Հայաստանը:

-Հայուկի կին ընտրել միտումնավոր էր, թե՞ դասախոս:

-Մի անգամ ես հանդիպեցի մի գեղեցիկ աղջկա, իսկ հետո, երբ խոսեցիք,

Խորեն Սյրայբե. «Իմ հայրը Խորեն Աբրահամյանն է...»

դարձվեց, որ նա հայուկի է, ու ես մտածեցի, որ սա ճակատագիր է: Ես շատ ուրախ եմ, որ կինս Լուսինե Ծառույանն է, նա ինձ շատ է ոգեցնում և օգնում իմ աշխարհընկալմանը...

Ի դեպ, իմ նախաձեռնությամբ լատվիացի մշակութային մի խումբ դիմել է երկրի նախագահին և Սեյմին՝ Լատվիայի կողմից Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու կոչով:

-Համավարակը մեծադեպ ազդել է հասկալիս թե՞ մարդկանց կյանքի վրա: Ինչո՞վ ես զբաղվել այս ընթացքում և ինչո՞վ ես զբաղված հիմա:

-Զովիդը շատ լավ ցույց է տվել, թե ով գիտի խելամոռեմ արտադրել իր կարծիքը և ով է ճշտում գործարարում ուրիշների վրա: Եվ ընդհանրապես ցույց է տվել՝ ով է Աստուծոյ այսօր. Տերը մեզ դիմակներ

հագցնելով՝ մեզնից զուրկ մեր դիմակները և ցույց է տվել, թե իրականում ինչո՞ք է մեր դեմքերն ու հոգիները... Նման իրավիճակները մեզ է ավելի մոտեցնում մարդկանց, իսկ մեծ, ընդհանրապես, ինչպես միտ, ամեն ինչ փչացնում են, և դառնալով երկու ճամբարի՝ դիմակի և դասնականների կողմնակիցներ և հակառակորդներ: Մենք ինչ-որ կերպ մեզ է սովորեցրել այս աշխարհում եթե ոչ Հիսուսի մասն սիրել, ապա գոնե հանդուրժող լինել միմյանց հանդեմ:

Իհարկե, թե՞ մարդկանց և ընդհանրապես հասարակության հետ աշխատող մարդկանց համար սա հսկայական հարված է և գլխավոր հեղափոխություն հանդիմանող կյանքում, բայց համավարակի շնորհիվ ես սկսեցի մի շարք հարցազրույցներ անել հայտնի մարդկանց հետ, որոնք կարող են ուրիշներին ոգեցնել բարի և մեծ գործերի: Նաև համավարակի դասնական ես մտածող հայտնի Սիոնի սուրբ երկրում, որը Մովսեսի լեռից, Սուրբ Կասարիների վանքից ոչ հեռու է, որտեղ ես արդեն աղերս էի հիմնա տարի... Ես մտածեցի սուղվում եմ, նկարահանում ու լուսանկարում, ցույց եմ տալիս այդ աշխարհի գեղեցկությունը և սիրում եմ Սուրբյա աշխարհն ու ինձ քաղաքացիներին...

Ողջուններ են հղում բոլորիդ Սիոնի Սուրբ երկրից:

-Սիրելի Խորեն, շնորհակալություն հարցազրույցի համար: Մաղթում եմ, որ ավելի հաճախ այցելես և երկրորդ հայրենիքը, որտեղ շատերը հիշում ու սիրում են և ուրախ էին՝ «բացահայտել» ֆեյք...

Գեյորգ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱՆ

Կինոյի խնդիրը եւ մենք

Դասիարակության ոլորտում իր ուրույն տեղն ունի հեռուստատեսությունը: Մի անգամ արդեն առիթ ունեցել եմ՝ անդրադառնալով հայկական հեռուստատեսությանը հեռարձակվող որոշ ֆուսժնեյի հաղորդումներին ու նմանատիպ սահմանում չունեցող սափակաբանություններին, որոնք իսկական մշակութային կողորոշ են իրականացնում հեռուստատեսության նկատմամբ:

Այդ թալանի ընթացքում իրենց ուրույն տեղն ունեն Ֆիլմերը, որոնց մասին ցանկանում եմ խոսել: Անուշահ, հիմա նորաձեռն է այն հայաստանում, թե՛ հեռանկախության շրջանում հեռուստացույց չեն դիտում: Ես էլ չեմ ուզում դիտել, որ ամեն օր հեռուստացույց եմ դիտում, առավել ես՝ դրանով հեռարձակվող նորակալի կարգերը, բայց ցանկանում եմ խոսել որդեկան մեկ-մեկ հեռուստացույց դիտող մարդ՝ ընդգծելով, որ մասնագիտական որևէ կադր չունեն կինոաշխարհի ու ֆիլմարտադրության հետ:

Ի՞նչ է այս աշխարհում մեզ հայկական կինոաշխարհը: Թող ինձ ներեն մեր կինոյի մեծերը՝ այդ սիրողական կարգերը կինո անվանելու համար: ՌՐԵՆ է սահմանումը կինոյի եւ ի՞նչ խնդիր ունի այդ կարգի ռեժիսորը՝ «ժամ լրացնելուց» բացի: Ասում եմ՝ կինոն ինչ-որ տեղ ղեկ է արձակում նաեւ մեզ ժողովրդի իրականությունը՝ մոտիվ ու հեռու: Ես վարդապետ ակնուցով չեմ նայում մեզ ժողովրդի իրականությանը, բայց չեմ էլ ցանկանում հավասար, որ այն այնքան աղքատ է, որքան ներկայացնում եմ ֆիլմերը, իսկ եթե այդպես է, ուրեմն վայ մեզ: Բայց միթե կինոյի «ուշագիտում» ոլորտը միայն հանցագործությունների ու համալսարանական սիրավեպերի դասեր է, կամ կենցաղային մակարդակից զոնե մի փոքր վեր չբարձրացող հեռուստատեսությունը թունավորող սզեղ «ներկայացումները»: Իսկ մյուս ոլորտները. չկա մի լուսավոր կեանք, որին կարելի է անդրադառնալ: Օրինակ՝ Արցախյան ազատամարտը համակողմանիորեն շոտափող ֆանի՞ ֆիլմ ունենա: Ինչ խոսք, կամ, ստեղծվել են ֆիլմեր, որոնք ոչ թե բուն դասեր են, այլ այդ

դասերազմում հայտնված անհասի կամ անհասների մասին, իսկ դրանք, կարծեմ, սարքեր բաներ են: Կինոյի մակարդակով հայ հեռուստատեսության մասկետացումները դասերազմի մասին սահմանափակվում են վերոհիշյալներից երկուսի՝ «Մի վախեցիր»-ի եւ «Կյանք ու կռիվ»-ի շուրջ: Բայց դասերազմն այդպես չեն ներկայացնում: Օրինակները շատ են, հեռու չգնանք, միայն Հայրենական Մեծ դասերազմի մասին կարելի է թվարկել զոնե մի քանի քանակակա հաջողված ֆիլմ, որոնք հաղթահարել են ժամանակի փորձությունը: Մեկ օրինակ միայն. «Բեռնի ամրոցը» օրհանգում ֆիլմ է, որ դասերազմից բեռնափորում ֆիլմ է, որ դասերազմի մեկնարկն ու լրջությունը: Իսկ մենք՝ հայերս, «Արմենիա» ՀԸ-ի եթերում, շաբաթը չորս-հինգ օր «Ծաղիկներ են փնջում ձյան սակ»: Գրողը սանի...

Շատերն ասում են՝ օրվա կինոյի որակը կապված է դասերազմի հետ, բայց դա հեռուստատեսության ղեկավարները չեն, որովհետեւ դեռ վերը նշեցի, որ կինոն միայն դասերազմի բավարարող չէ, այլ մակարդակ ստեղծող, մակարդակ բարձրացնող եւ դասիարակող: Օրինակ՝ 1962 թվականը խորհրդային Հայաստանում տեղի ունեցած հայ կինոմասնագիտության հիմնադիր համագումարի ժամանակ, մեծությամբ առաջին օրվա վիճակը, կինոագիտության ցուցանիշները գալիս են եզրակացության, որ այն աշխարհի արդարացնում իրեն՝ չկասարելով առաջադրված խնդիրները: Նրանք միաժամանակ նշում էին, որ կինոն չի կարող ինքնուրույն դասերազմ լինել, ինչպես եւ ինքնուրույն դասերազմ չլինի, որ խոսքն այն ժամանակ մասին է, երբ ստեղծվում էին հայկական կինոյի այնպիսի նմուշներ, որոնք այսօր արժեքներ են մեզ համար: Այսինքն՝ երբեք ազնիվ մեծությունները ավելորդ չէ, որովհետեւ 1962-ից հետո ստեղծվեցին կինոյի եզակի նմուշներ:

Անդրադառնալով հայ կինոյի վիճակին՝ «Սովետական արվեստ» ամսագիրը հեղանակապես տնայնագրում էր.

«Անգույն, մեր կյանքն ու մարդուն արդարապես ձեռքով ներկայացնող ֆիլմերի մեծ ֆունկցիա, սցենարական դրամատիկ տարադրող արվեստություն, կինոաշխարհային մի մասի դրամատիկական անդամատեսությունն էլ եկող ձայնորումներ եւ, թվում է, մոտիվ արդարապես անորոշություն»:

Համագումարը մեծ աղմուկ առաջացրեց խորհրդային երկրում եւ ստիպեց լուրջ ֆայլերի դիմել. առաջինը եղավ Հայկական ԽՍՀ մշակութային նախարար Հրաչյա Մարգարյանի «Սովետական արվեստ» ամսագրում հրատարակած հոդվածը, որում նա խիստ անբավարար գնահատականներ էր տալիս հայ կինոյին՝ այն անվանելով «միջակից չբարձրացող»: Նա շատ խիստ է դասում նաեւ կինոսցենարները, որոնք, ըստ նրա, անորակ ու մասների արանքով նայված էին: Շատեր մեղադրանքներ են հնչում նաեւ ռեժիսորների հասցեին, որոնք «գրեթե միշտ անկասար էին թողնում իրենց խոսքերը»՝ մասների արանքով նայելով նկարահանումներին:

«Վերհիշեմ այն կինոնկարները, որոնք թողարկվել էին «Հայֆիլմ» ստուդիան վերջին տարիներին. «Ինչու է աղմուկ գեղը», «Իմ ընկերոջ մասին», «Փլուզում», «Նրա երազանքը», «Կոչված են արդյուն», «Տժժիկ», «Թռիչք անդունդի վրայով», «Հյուսիսային ծիածան», «Փառի օդակներ»: Եվ կեսունեն, որ թողարկված ֆիլմերի գերակշիռ մասը, իր գաղափարական եւ գեղարվեստական մակարդակով միջակից չի բարձրանում»:

ՀԽՍՀ մշակութային միջոցառումներում էր, որ «Հայֆիլմ»-ի աշխատակիցները ինքնուրույն մեծությամբ սովորույթ չունեն, «ստեղծագործական սկզբունքային հարցերում ինքնագործություն են հանդես բերում» եւ գերադասում են աշխատել հեռու ու դարձ ֆիլմերի վրա: «Իհարկե, վաս չի լինի սեսունել հայկական կրկեսի վարդերների արվեստը, սեսունել Գոհար Գասպարյանին եւ լսել նրա անզուգական ձայնը: Բայց չէ՞ որ այդ ամենի հետ մեկտեղ մեր կինոն խնդիր ունի վերահարել կյանքը, խոսել մեզ բոլորիս հուզող կենսական հարցերի, հասարակական դրոշմների մա-

Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության «Վահան Թեքեյան» ...

Չկար արբանյակային հեռուստատեսություն, համացանցն էլ զարգացած չէր: Մեր նոտասակն էր վերջին սասանյակներում Հայաստանից Եվրոպա գաղթած մեր հայրենակիցներին աղափոխել ոչ միայն Հայաստանի մասին տեղեկացվածությամբ, այլև սփյուռքահայ գաղթօջախների մասին լուրերով ու հոդվածներով»,- մեզ հետ զրույցում նշում է Հակոբ Ասատրյանը, որը մինչ օրս ամսագրի գլխավոր խմբագիրն է:

Ամսագրի հրատարակման ողջ ընթացքում՝ երկու սասանյակից ավելի, Հակոբ Ասատրյանը մասնակցում է եվրոպական գրեթե բոլոր կարևոր հայկական կառույցների աշխատանքին, լուսաբանում դրանց գործունեությունը՝ այն սարածելով եվրոպական համայնքներում:

Ի դեպ, լրատվության սարածումն ամենօրյա ռեժիմով իրականացվում է նաեւ www.orer.eu կայքի միջոցով: Հակոբ Ասատրյանի կարծիքով, լրատվության սարածումը նոտասում է եվրոպահայության սարքեր համայնքների միջոցով կապերի հաստատմանը:

«Վահան Թեքեյան» մրցանակաբաշխությանը ներկայացվել էր «Օրեր»-ի 2019-2020 թվականների համարները: Դրանց շնորհիվ հեռագրական շարժում անդրադարձել են եվրոպահայ համայնքների դասերազմը, ներկային ու աղափոխողը: Արդեն տղազրել են մոտ 24 երկրի մասին ծավալուն հոդվածներ, իսկ վերջին երկու տարում՝ հասկալիս Բալկանյան երկրների հայ համայնքների, նաեւ Բուլղարիայի եւ Շվեյցարիայի հայության մասին»,- նշում է Հակոբ Ասատրյանը:

Հակոբ Ասատրյանն առաջին մասնագիտական մրցանակն ստացել է 1995 թվականին, երբ աշխատում էր «Ազգ» օրաթերթում եւ արժանացավ Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության «Վարդան եւ Ռիսա Պալյան» մամուլի մրցանակին: Ար-

իական հարթակ: Տարին մեկ կամ երկու անգամ ամսագրի հատուկ համարներ են դասարանում՝ նվիրված սարքեր թեմաների: Վերջին նման համարը նվիրված էր 44-օրյա դասերազմին եւ այդ թեմային նվիրված հայ գրականությունը, որ տղազրվել է մեկ տարվա ընթացքում: Բացի այդ, ամսագրի գլխավոր խմբագիրը շարունակում է աշխատել եվրոպահայ համայնքների շարքի ուղղությամբ եւ առաջիկայում նախատեսում է եւս տարբերակի մասին գրել:

«Մենք ղեկավարում ենք հայության մեջ արթնացնելու հայկականը գնահատելու եւ դասերազմը դասերազմի գագուցը, այլապես մեկ սասանյակ անց շատ ուշ կլինի», -նշում է Հակոբ Ասատրյանն ու վստահեցնում՝ իր աշխատանքի շրջանակներում կանի հնարավոր ամեն բան:

Նշում, որ Հայաստանի եւ ԱՄՆ եւ Կանադայի Թեքեյան մշակութային միությունների համատեղ նախաձեռնությամբ արդեն 27-րդ անգամ անցկացվող «Վահան Թեքեյան» մրցանակաբաշխությունը իրականացվում է «Շաֆե Ղազարյան» հիմնադրամի ֆինանսական աջակցությամբ: Այս տարիներին մրցանակների եւ դրամական դաշտերի են արժանացրել հարյուրից ավելի արվեստագետներ, գիտնականներ

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Մանիպուլյացիայով, կեղծի-
ֆով, ցարվեւարան ստեղծելով, զր-
դարսանով, խմբագրված ու
խմբավորված հարցերով, հար-
ցերի դասասխաններից բխող
նոր հարցեր սալու կամ արձա-
գանելու հնարավորություն չս-
վող փակ ասուլիս, որտեղ ֆեյս-
բուքյան մեկնաբանություններն
էին անգամ կողմակալ:

Հանրային հեռուստատեսու-
թյան եթերում **Նիկոլ Փաշին-
յանը** նախագահ **Արմեն
Սարգսյանի** հրաժարականի
հաջորդ իսկ օրը՝ հունվարի 24-
ին, հերթական ասուլիսը սկսեց:

Փաշինյանը հայտարարեց, որ
դատեհ չի համարում մեկնաբա-
նել, թե Արմեն Սարգսյանի հրա-
ժարականի դրդադասձայները
բավարար են, թե ոչ: Նաեւ ա-
սաց, որ հրաժարականից երեւու-
կես ժամ առաջ է իմացել Արմեն
Սարգսյանի մտադրության մա-
սին: Նախագահին է զանգել ու
սեղեկացրել նրան:

Սա՝ Փաշինյանի խոսքը հա-
լած յուրի սեղ ընդունողների
համար, իսկ նրա ֆայլերի բուն
նդատակները հասկացողները
լավ գիտեն, որ Արմեն Սարգսյա-
նը լուրջ է հրաժարական տա-
լու արձագանք սահմանադրական
բարեփոխումներից հետո, սա-
կայն ֆանի որ բարեփոխումները
ձգձգվում են, իսկ Փաշինյանի
ասուլիսից դարձավ, որ
ցաս հավանական է՝ դրանք առ-
հասարակ չլինեն, Արմեն Սար-
սյանը Լոնդոնից հրաժեց սկսեց
Հայաստանին ու իր դատարանին:

Հետաքրքիր է, որ երբ նա
1996-ին երեք ամսով դարձավ
Հայաստանի վարչապետ, կար-
ձաժամկետ դատարանում
իր հրաժարականը նույնպես
Հայաստանում չսկսեց:

Քաղաքագետներն ու վերլու-
ծաբանները զգուշացնում են,
որ նախագահի հրաժարակա-
նին հետեւելու են ոչ բարեն-
դաս ժամանակներ ու իրա-
դարձություններ: «Նախագահն
ուղղակի փախավ, խուսափեց
ավելի վաղ դեմքերի դասա-
խանասվությունից», - միաբե-
րան ասում են նրան:

Նախագահի հրաժարականը
Փաշինյանը ծավալում մեկնա-
բանությունների թեմա չդարձ-
րեց. Էրդողանն ու Ալիևն իրենց
առավել հետաքրքրող հայտարա-
րությունների էին ստասում:

Բանակ

«Մենք Ձինված ուժերի առաջ
խնդիր չենք դնելու սարածներ
նվաճելու», - ասաց Փաշինյա-
նը:

Աշխարհի ամենաազդեցիկ,
ահաբեկչությունների որջ հան-
դիսացող դատարանի ղեկա-
վարն անգամ նման հայտարա-
րություն չէր անի: Աշխարհի ամ-
ենահեշտն, ամենահեղինա-
կազարկված դատարանն ոչ թե
ղեկավարը, անգամ ժեկի ղեկը
նման խոսք չէր հնչեցնի: Մի
կողմից սա նշանակում է, որ
զուտ Փաշինյանի՝ Հայկական
զինված ուժերը մինչև հիմա ու-
րիշ սարածները նվաճելու խն-
դիր են դրած եղել իրենց առաջ
ու կասարել են այդ խնդիրը, իսկ
մյուս կողմից այս հայտարարու-
թյունը նշանակում է, որ մենք
այսուհետեւ հիւս-հնազանդ, ս-
րուկ, կամակասար, ծնկած կա-
ռույց ենք ունենալու, որին դժ-

վար է անգամ բանակ անվա-
նել:

30 տարի հաղթած բանակ ու-
նեցող երկիրը, որի ժամկետային
զինծառայողի սովորից վախե-
ցել է անգամ թուրք զենեւալը,
այսօր խոսում է ամուլ, խեղճա-
ցած, կռացած բանակ ունենա-
լու երանելի նդատակի մասին:
Այսինքն՝ մինչև հիմա ինչ է ա-
րել մեր բանակը, ուրիշի հողերն
է նվաճել, մեր հարեւանների սա-
րածներն է մեղ:

Դե եթե Փաշինյանը համա-
րում է, որ մինչև 1990-ականնե-
րը Արցախում ադրբեջանցիներ
են ադրել, որոնք նույնքան իրա-
վունքներ ունեն Արցախի նկա-
մամբ, որքան արցախցիները,
Շուշին էլ դժգույն ու դժբախտ
ֆաղաֆ է, ադրբեջանական ու-
ժերն էլ ոչ թե Հայաստանի, այլ
Ադրբեջանի սարած են մեղ, ու-
րեմն նաեւ համոզված է, որ մին-

նին երկիրն ու մի ամբողջ սերն-
դի սարավ դավադիր դատարա-
նի՝ ոչնչացման, կործանման:

Մասինց ավելի, էլ ինչդեմ
դիտի աղաղակի այս ամբը, որ
44-օրյա դատարանը նենգա-
րավ գործարք է եղել, որին սիրա-
հոժար համաձայնել է, որդեգրի
Արցախից ձեռքերը վերջնակա-
նադատ լվա, իր համար ասելի
Արցախից ազատի: Հիմա էլ Ար-
ցախի փոքրիկ դատարանի
դատարանության դատաստա-
նասվությունը զգում է ռուսների
վրա: Հայսնի է, որ 2022-ի ամ-
ռանը Արցախից դուրս կգա վեր-
ջին հայ զինվորը:

Ադրբեջանի դատարանը մեջ
երբեւէ չի եղել մի ղեկավար, որն
այսչափ դատարանի Ադրբեջա-
նի Եսիը, որքան Փաշինյանը՝
լինելով Հայաստանի ղեկավար:
Հիմա էլ հայտարարել է, թե ֆ-
լիդով վարակվել է ու ինքնամե-

ճանաչումից: Աշխատելով իր
ընտրազանգվածի վրա՝ նա այս
հարցում էլ դիմեց մանիպուլյա-
ցիայի ու կեղծիքի, թե իբր Հայաս-
տանի ոչ մի ղեկավար դատարան-
զատարանի դիրքում չի ունե-
ցել, ինքն ինչու ղեկ է ունենա:

Հայսնի է, որ 30 տարեկան մեջ
Հայաստանի որեւէ ղեկավար
Թուրքիային սարածային դա-
հանցներ չի ներկայացրել, խոս-
քը մինչև հիմա վերաբերել է Ցե-
ղաստանության միջազգային
ճանաչման դատարանին, նաեւ
Թուրքիայի՝ հայերի նկատմամբ
կասարած ցեղաստանության
փաստն ընդունելուն:

Փաշինյանի խոսքից սաց-
վում է, որ անկախ, ինքնիշխան
Հայաստանի որեւէ ղեկավար
այս խնդիրը չի բարձրաձայնել,
այս դատարանը ղեկավար մա-
կարակով չի ներկայացրել:
Սուս, զրդարսություն, որով

Փաշինյանը հող է նախա-
դատարանում հանրության լայն
զանգվածների ընկալումների
համար, որ Թուրքիայի հետ սիրա-
խաղն ավելի անբռնազբոս
դարձնի, «բարեկամության դա-
րաճումը» թեթեւ ձեռքով, հան-
գիստ խղճով բացի: Միթե դրա
աղագույցը չէ, որ Երեւան-
Սամբուլ թիջից օգսվողների
համար արտոնություն է սահ-
մանվել՝ 3 տարի ազատվել օդի
հարկից:

Սուսաֆա Քեմալը «Պայքար
Հայաստանի դեմ» գրում կես
առ կես նշել է այն ծրագրերը, ո-
րոնք անհրաժեշտ է իրականաց-
նել Հայաստանին սիրելու հա-
մար:

Դրանք են՝
«1. Հայկական բանակի զեն-
գիւնամթերի առգրավումը՝ կան-
խելով նրա ռազմական կառուց-
վածի վերականգնումը:

Հայաստանը թրֆագնել ամեն գնով

չել հիմա Հայոց բանակը նվա-
ճողական ռազմավարություն է
իրականացրել՝ գրավելով ադր-
բեջանական հողերը:

Վարչապետի աթոռը զբաղեց-
րած արարած, լավ կլինեւ իմա-
նայի, որ հայկական զինված
ուժերը, Հայոց բանակը մինչև
հիմա իրականացրել են անկախ
Հայաստանի եւ անկախ Արցա-
խի ինքնիշխան սարածները
դատարանելու, հայկական եր-
կու դատարանների անվասն-
զությունն աղաղակելու առաքե-
լություն:

Քո երկրի սահմանն այնտեղ է,
որտեղ կանգնած է ֆո զինվորը.
սա է սահմանազատման միակ
ճանաչման կանոնը, որով առաջ-
նորդվում են դատարանները,
անգամ եթե սասնամյակներ
Երեւանում ունեն դեմարկացիա-
յի ու դեմարկացիայի խնդիր:
Դա նվաճողական ռազմավա-
րություն չէ, այլ արժանադա-
տար, դատարանական, անվասն-
զությունն աղաղակելու գերագույն
կառույցի գործառույթ, որը բնո-
րու է յուրաքանչյուր նորմալ դե-
մոստարան:

Իսկ երբ նշում են՝ «Մենք ղեկ
է զնամք դրոֆեսիոնալ բանակի
ուղղությամբ», չէ՞նք սեսնում, թե
ինչդեմ են փորձում, ջանք ու ե-
ռանդ չեն խնայում՝ ազատվելու
բանակի դրոֆեսիոնալներից,
ինչդեմ են նրանց անվանազ-
րկում, ինչդեմ են Երեւանի զին-
ծառայողից մինչև սղա, նե-
մացնում, դարձնում դոստեմցիալ
զերի:

Ձմռան ցրտն մեր զինվորը
վրանի սակ է ֆում, թաց գե-
նին, մեր խրամասներն ան-
դատարան են, չկահավորված,
սղառազինությունը խայտա-
ռակ վիճակում է, իսկ Պատ-
դարանության նախարարը մի ֆա-
նի սասնյակ հազարանոց դուլա-
րի հարսանիք է անում:

Փաշինյանն ասաց, որ ինքը
դեռ 2018 թվականին գիտեր, որ
Արցախը լինելու է Ադրբեջանի
կազմում:

կուսացել: Քովիդի դեմ 3 ան-
գամ դատարանվածը վարակվել
է ֆովիդով: Սա նախ հերքում է
իր նշանակած նախարարի դե-
մոստարանները, հողին է հավասա-
րեցնում դատարան դատարան-
սումների ֆարոգարավը, թե
միայն դատարանվելով է հնա-
րավոր չվարակվել ֆովիդով: Երկ-
րորդ նա խուսափում է հունվա-
րի 28-ի՝ Հայոց բանակին նվիր-
ված միջոցառումներին մաս-
նակցելուց: Թեքեա կասարում է
այլոց հրահանգը՝ ոսֆ չեսնեմ
Արցախում, չհամարձակվես ե-
րեւալ Հայոց բանակի սարեդա-
ձի արարողություններին:

Քովիդի թեստի «դրական»
դատարանում մի ֆիչ էլ Փաշին-
յանին ծառայեց. Նա Եռաբլուր
չի գնա. չափազանց լավ է
դատարանում, թե հունվարի
28-ին Եռաբլուր գնալով՝ ինչեր
կարող են դատարանել: Հերոսա-
ծին մայրերի ցասումն այլեւս
սահման չունի. ու Փաշինյանը
դա լավ գիտե:

Հայոց ցեղաստանություն:

Վարչապետի աթոռն զբաղեց-
րած ինքնիշխան հրաժարվում
է նաեւ Հայոց ցեղաստանության
ճանաչումից, այդ հարցում Թուր-
քիային դատարանաստանության
ենթարկելուց՝ ասելով. «Հայաս-
տանի Հանրապետությունը երբեք
Հայ դաշի ֆաղաղակություն չի
վարել, իսկ ցեղաստանության
ճանաչման լոկոմոտիվը միտ
Սիյուռն է եղել»:

Փաշինյանը, փաստեմ, մա-
նեւրեց՝ Հայոց ցեղաստանու-
թյան միջազգային ճանաչումը
նույնացնելով Հայ դաշի հետ:
Անուրու, նա սարեւում է Հայ
դաշը Հայոց ցեղաստանության

նա արդարացնում է իր այսօրվա
ֆայլերն ու թրֆաղատակ, թրֆա-
հաճո ֆաղաղակությունն ու
ծրագրերը:

Այսինքն՝ Ծիծեռնակաբերդի
հուճահամալիրը, ադրիլի 24-ը,
Հայաստանի նախորդ ղեկավար-
ների ադրիլֆանչուրյան ելույթ-
ները գոյություն չեն ունեցել:

Հիճեցնեմ, որ յուրաքանչյուր
ադրիլի 24-ի Թուրքիան ակուրդ-
ղով է սղասել, թե էլ ո՞ր երկիրն է
ճանաչելու Հայոց ցեղաստա-
նությունը, թե ԱՄՆ-ը հերթա-
կան անգամ ինչ սանկցիանե-
րով ուղեք է հղելու Էրդողանին՝
սղառնալով ճանաչել Հայոց
ցեղաստանությունը:

Սոս 30 դատարան ճանաչել է
Հայոց ցեղաստանությունը, եւ
դա սեղի է ունեցել հիմնականում
Հայաստանի Հանրապետության
արսաֆին ֆաղաղակությունը
զբաղվող դատարանների ա-
խասանի Երդողանի: Գուցե կարե-
լի էր ավելիին հասնել: Իհարկե,
կարելի էր: Իհարկե, Սիյուռնը եւս
մեծաղես նդատել է այդ գոր-
ծընթացին, բայց Հայաստանի
Հանրապետության դեմարկասա-
րումն ուրանալը կամ նեմացնելն
ուղղակի անբարոյականություն
է: Մյուս կողմից էլ Փաշինյանն
իր հայտարարությամբ փորձում է
նոր սեղ խել Հայաստանի ու
Սիյուռնի միջեւ. Արցախից որ-
ծով, հիմա էլ թիրախում
Սիյուռնն է:

Հայոց ցեղաստանության
100-ամյա սերելիցի միջոցա-
ռումները, «Հիճում են եւ դա-
հանցում» կարգախոսը Հայաս-
տանի Հանրապետության դե-
մարկան դրսեւորում ու դիրքոր-
ոում էր, որը դատարանվեց, սա-
րածվեց, ծավալվեց Սիյուռնի
ջանքերով ու Երդողանի:

2 . Երկաթուղիները դատարա-
նելու ու մահմեդական բնակչու-
թյան իրավունքները դատարա-
նելու դատարանվող անհրաժեշտ
է մեր ռազմական վերահսկո-
ղությունը հաստատել Հայաստա-
նի ողջ սարածումն ու այդդիտով
վերահսկել Թուրքիան Ադրբե-
ջանին կաղող բոլոր ճանա-
դարները:

3. Վերոնշյալ նդատակին
դեմ է հասնել թրֆակած ու փա-
փուկ ձեղ, ինչդեմ խաղաղու-
թյան դայանադարի սեֆոսում,
այնդեմ էլ դրանից բխող գործ-
ողություններում, դայանով, որ
այն միտ հայության աչքում ներ-
կայացվի որդես խաղաղ»:

Սարսափելի է արձանագրել,
որ Հայաստանի ներկայիս ղեկա-
վարի ելույթները կրկնում են
Սուսաթա Քեմալի ծրագրերը,
նա նույնությամբ իրականաց-
նում է Հայաստանի կործանումը
երազող Քեմալի նդատակները:
Քանի՞ անգամ է նա կրկնել
«խաղաղության դայանադար-
գիր» արսահայտությունը:

Մի կողմից թուրքական, մյուս
կողմից՝ ադրբեջանական Եսի-
ը. միասին՝ Մեծ Թուրանի
ծրագիրը:

Փաշինյանը հայտարարեց.
«խաղաղություն Ադրբեջանի
հետ լինելու է ամեն գնով»:

Նախորդ ասուլիսին էլ ասել է,
թե այդ խաղաղության համար
կորուներ ենք սկել ու էլի ենք սա-
լու: Իսկ վերջերս էլ հայտարարեց,
թե խաղաղ օրակարգի համար
մեզ ամուր նյարդեն են ղեկս:

Նա բաց սեֆոսով վերահաս-
տատել իր նդատակը՝ սղագող
դատարան լինի, թե ակեփ
դատարան, ադրբեջանցիները
45 կմ մեմեն Հայաստանի ինք-
նիշխան սարած, թե՞ 145 կմ, Ա-
լիելը Երեւան էլ հասնի, ազող
ցեղաստանի էլ, մեկ է, Ադրբե-
ջանի կամֆն են կասարելու,
դատարանական Եսիը են
դատարանելու:

Նա ոչինչ չի թաղում, ամեն
ինչ ասում է բաց սեֆոսով:
Ով աչք ունի, սեսնում է, ով ա-
կանց ունի, լսում է, ով խել ու-
նի, հասկանում է, որ «ամեն
գնով» ասվածն ամեն օր է իրա-
կանացվում: Արցախը կորցրինք.
Ամեն բացվող օր մոսեցնում է
Հայաստանը վերջնականաղես
թրֆագնելու վերջաբանին:

ՆԱԻՐ 3ԱՆ

Օմերացիա «ՄՐՃԵՎ»

խոստվանում են՝ 3 արեկանում մեր հարեանի սանից գողացել են ծիրանի կորիզ, կոնֆետի փայլուն թղթեր ու նրանց կապույտ թուփակի՝ զեմին թափված մի ֆանի փետուր: Դրանք զգույց դրել են գրողանս ու բերել մեր տուն: Մայրս զգեստս լվանալիս է գրողաններիցս առգրավել «գողոնը», հետո ծիծաղելով մեղ է հարեանի տուն, ցույց սվել այն: Հարեանուհիներով մի լավ ծիծաղել են, թերս տաչաչել: հետն էլ առիթ էր, մի բաժակ սուրճ են խմել միասին:

Հիմա սա գրում են, ու երբ թերթում տղազրվի, ամեն օր վախով սղասելու են, որ դիմակավորված ու սղառազինված ուսիկանները կներխուժեն մեր տուն, ամուսնուս ու երեխաներիս ներկայությամբ ինձ կսաղալեն զեմին, ձեռնառդաներ կհագցնեն ու ֆարս սալով մտցնելով մեմենա՝ ո՛վ իմանա, թե ուսիկանության որ բաժին կսանեն: Գուցե էլ լի՞ Մարտունու, ինչդեռ Երեանից՝ իր սան մոտից, բերման են ենթարկել ու Մարտունու բաժին տարել Սայաթ Շիրինյանին:

Պարզից էլ դարձ է, որ նման զավեց-սալի խեղկասակություններով իշխանությունները փորձում են համության ու ռազմաբանությունը գլխավոր թեմաներից ու իրադարձություններից շեղել: Արդեն երկու տարի՝ այսդիսի կրկեսային ներկայացումներ են բաց թողնում արեան, որ ժողովուրդը զբաղվի, իսկ իրենք կուլիսներում իրենց սեւ գործն անեն:

Իսկ բացի շեղելու բուն ծրագրից, վերեններում նսածները վրեժ են հանում ի-

րենց ֆննդասողներից, բայց ոչ թե տղանաղավարի, արժանավայել կերով, այլ սողալով, ֆողարկված, հերսից ու նախանձից կաղտած, կեղտոտ խաղի անբարոյական միջոցներով:

Հիշեցնենք, որ 2020-ի օգոստոսին «Իրազեկ ֆաղաֆաղների միավորում» ՀՀ ծրագրերի համակարգող **Ղանիել Իոաննիսյան** «աչխորել» էր ուսիկանության զնդաղետ Սայաթ Շիրինյանին ու շեսագրել, որ նա իր ալտոնակում դիմակ չի դրել: Հետո Իոաննիսյանը հրադարձել էր իր կարծիքը, թե միգուցե Շիրինյանի ալտոնակն անօրինական է կամ օրենքի խախտումով է սեփականացվել, ինչին հաջորդեց ուսիկանության զնդաղետի կոչ ու Իոաննիսյանին դատազրկող հայտարարությունը:

Սայաթ Շիրինյանը դարբերաբար ֆննդասում է իշխանություններին՝ փաստերով ու հիմնավորումներով: Ի վերջո, նա ընդդիմադիր «Հայասան» դաժնի ներկայացուցիչ է:

Լրասվամիջոցները զրեցին, որ օրերս Ուսկանությունում տեղի է ունեցել կոլեզիայի միս, որից հետո ուսիկանաղետ **Վահե Ղազարյան** արձեղել է, թե Սայաթ Շիրինյանին իրեն անդատվել է: Ղազարյանը հրահանգել է այսուհետեւ ցարաթը մեկ Շիրինյանին բերման ենթարկել ու տեղափոխել ուսիկանության տարբեր ստորաբաժաններ:

Հունվարի 24-ին Սայաթ Շիրինյանին բերման ենթարկելով ու երկու ժամ դադարով անտեղափոխության մեջ՝ նրան չի թույլատրվել անգամ փաստաբանի կամ

ընսանիֆի անդանների հետ խոսել, տեղեկացնել, որ իրեն բերման ենթարկելուց հետո տեղափոխել են Գեղարֆունիֆի մարզ:

«Ես կասկածվում եմ 2021-ի օգոստոսին Մարտունու Ներին Գեաաեան գյուղից արձեղ գողանալու մեջ: Ուսիկանաղետ Վահե Ղազարյանն այնքան տգեղ է, որ անգամ գործ սարել չգիտի: ...Ես արձեղ եմ գողացել, դասկերացում եմ», - հունվարի 24-ի երեկոյան իրեն բաց թողնելուց հետո ասել է Սայաթ Շիրինյանը:

Նրա փաստաբան **Բենիկ Գալստյանը** ներկայացրել է, թե ինչ է տեղի ունեցել ուսիկանության Մարտունու բաժնում:

«Սայաթ Շիրինյանին հարցախոսել են վկայի կարգավիճակով, նա ցուցմունք է սվել, որ տեղյակ չէ արձեղից, ոչ էլ Գեաաեան գյուղի զսնվելու վայրից: Ես կարծում եմ, որ նման բաները հորինում են լրացուցիչ ներդրություն սալու համար: Ռեաղետաբաններ են, եւ սա ժամանակի ընթացում ազդելու է ողջ բնակչության վրա»:

Լրասվամիջոցները գրում են, որ Սայաթ Շիրինյանը դեաե է դատաաա լինի, որ առաջիկայում էլ են նրա գլխին նմանաղետ գործեր սարվելու: Նա էլի է բերման ենթարկվելու:

Իսկ եթե հանկարծ դարձվի, որ Սայաթ Շիրինյանը փորժ ժամանակ ինձ նման ծիրանի կորիզ կամ կոնֆետի փայլուն թղթ է գողացել հարեանի սնից... ԶԷ՞ որ ուսիկանության զնդաղետներն էլ են ժամանակին երեխա եղել ու մանկական թուլություններ ունեցել: Ասված ոչ անի. գործն ավելի կլրջանա:

Աեոս Մինասյանն ազատություն ստացավ, գրավով

«Սիսական» ջոկաղի հրամանատար, արցախյան երեղ դատաազմների մասնակից Աեոս Մինասյանը («Աեոս Երկաթ») դատաաանի որոեմամբ ազատ է արձակվել:

Հիշեցնենք, որ նա արդեն մի ֆանի ամիս կալանավորված էր: Նա սկզբում մեղադրվում էր 2020 թվականի նոյեմբերի 9-ից հետո ՀՀ-ական Վահրամ Բաղդասարյանի, «Պատիվ ունեն» խմբակցության ղեկավար Արթուր Վանեցյանի, Դաեանկցության անդամ Աեոս Ավազյանի հետ Նիկոլ Փաաինյանի սղանության մախադատաաանում եւ իշխանությունը յուրացնելու մեջ: 2021 թվականի դեկեմբերին այդ գործը կարճվեց, գրավով:

Աեոս Մինասյանը մեղադրվում էր նաեւ ամօրինի զեմի-գիմամբեր, դայթուցիկ նյութեր ձեռք բերելու եւ դաղելու մեջ, ինչի համար էլ զսնվում էր կալանի սակ:

Հունվարի 26-ին Սյունիֆի մարզի ընդհանուր իրավասության առաջին ասյանի դատաաանի Գորիսի նսավայրում տեղի ունեցած դատական միսի ժամանակ ֆնվել է խախտման միջոց կալանքը փոխելու դիմումը:

Աեոս Մինասյանը դատաաանին ասել է. «Նախ, ինձ համար անակնկալ էին զեմերի տասկները, նաեւ զեմերի տարեղները: Երբ կարողան եմք զեմերի տարեղները, 1898 թվականից սկսած զեմեր կան հայնաբերված, որոնք եկել են Առաջին համա-

խարհային դատաազմով, հետո հեղափոխությունով, հետո Երկրորդ համաախարհային դատաազմով, հետո Չեչնիայի դատաազմով, Արցախի 1-ին, 2-րդ դատաազմներով: Լավ, ես էն թվերից եմ դատաաա վայրդիսի բան անել: Իմ կալիքի մարդը՝ 3 դատաազմներով անցած, 20 տարի մախային ծառայության ղեկավար աախասած, հրամանատար, սիրաղետելով զեմի բոլոր տասկներին, ուրեմն խելիս չեղ կսրում, որ ունենայի «Կոռնեո», «Ֆաոոո», էղ թվի զեմերը դեաե է հավաաի: Իմ կալիքի մարդը սանում, զեմերը լցում է մի տեղ ու հետո մսածում այդ անտեղ վիճակի մասի: Ես չեղ կարող մի դեղոուսաղի, մի զեմերաղի, մի գործարարի ասեղ՝ զեմերը դաղի: Անտեղ վիճա-

կում լցում էի այնտեղ:

«Ես դատվելուց չեմ վախտնում, ազնվորեն եմ ասում: 20 տարվա մեղադրամք եմ դնում, դուր երաախի ունեղ, որ սրանից հետո ես դեռ 20 տարի աղրելու եմ: Ես այդ երաախի չունեմ: Չեմ վախտնում դատվելուց, ինձ միեո հետաաղի է եղել իմ դեաեության ձակասաղի: Մեկ տարի եղել եմ ազատության մեջ, 4 ան-

գամ այցելել եմ Արցախ, ամեն այցելելուց զանգել եմ ԱԱԾ ֆննչներին, տեղյակ եմ դաղել, որ գնում եմ Արցախ: Եթե մի տեղ ունեմ գնալու, էղ Արցախն է»:

Դատաաանի որոեմամբ՝ Աեոս Մինասյանի նկատմամբ խախտման միջոցը փոխվեց 2 միլիոն գրավի դիմաց եւ չհեռանալու մասին ստորագրությամբ: **ՆԱԻՐ 3ԱՆ**

Ի հեճուկա իրենց նախնիներին նգովողների

«Ակն ընդ ական» կազմավերողությունը կինովավերագրող **Հովհաննես Իշխանյանի** նախաձեռնությամբ 2021-ի տարեերջին հայտարարել էր «Նախնիներս» թեմայով մրցույթ՝ գիր, ֆիլմ եւ երգ անվանակարգերում:

Մասնակիցները ներկայացրել են իրենց նախնիների մասին դատանող փաստագրական-զեղարվեստական դատանություններ: Մրցույթին մասնակցել է երկու ֆիլմ, իսկ երգ անվանակարգը մնացել է թափուր:

Հունվարի 23-ին ամփոփելով «Նախնիներս» մրցույթի արդյունքները՝ «Ակն ընդ ականը» կազմակերպել էր մրցանակաբաախության արարողություն, որի ընթացում ոչ մի մասնակցի աախասանք չանտեղեղ: Նրբորեն քոջանցվել էր հաղթող-չհաղթող կարգավիճակը: Եղ ֆանի որ ըստ հայտարարության՝

հաղթող մասնակիցներին տրվելու էր դրամական մրցանակ, միայն 3 ծրարները հուեեցին, որ այնուամենայնիվ, հաղթողները երբն են:

Հայկ Սիրունյանի «Ես, մեմք, երգիր: Վերջակեո», **Նաիրա Փայսյանի** «Փայսյաններ. ես Փեոունց ժառանգն եմ», **Նարինե Զովսուրյանի** «Սուսալեռան

Սուլին, դաղիս թափում երգելը, տասիս սիրո մեղեղին. մեմք Զուխուրյան եմք» դատանությունները ձանաչվել են մրցույթի հաղթող ստեղծագործություններ:

Հասկանաաական է, որ մասնակիցների մեծ մասը երիտասարդ աղջիկներ են, որոնք ուսումնասիրել են իրենց տոհմի դատանությունը, արմատները, անցած ձանաղարիը, բացաղայել սրատուղ դատանություններ, նրանք նաեւ հայթայթել են հին լուսանկարներ ու դատաղիկ-դատանություններով ստեղծել իրենց տոհմի նկարաղիրը:

«Նախնիներս» հայաղիտական-աղբյուրաղիտական մրցույթը հմարավորություն եւ առիթ է ընձեռել՝ հանրայնացնելու հայկական տոհմերի, ազգանունների դատանությունները,

փաստավերագրությամբ աղացուցելու, որ բոլորն էլ զատաաաաններ են, որոնցից յուրաաան-չյուրին բաաին է ընկել դեգերելու, մաաաաղելով, սղանվելով, բնազոջվելով գղայտեղելու, հայրենի հողին, հայ իմնությանը, արմատներին կառչած մնալու ձատաղիրը:

Հատաղիտ մեր օրերում, երբ մեղ մեր արմատից կսրելու, եկվորի դիտակ կոցնելու ծրագրված ֆաղաղականություն է բանեղվում, «Նախնիներս» նախաձեռնությունը մարտաղարվել է բոլոր հակաղայրին, աղազղայիններին ու անղայրենիներին, նաեւ այն մեկին, որը հայտարարել է, թե իմքը նգովում է իր նախնիներին:

ԱՆՇԵԼԱ ՍԱՀԱԿՅԱԼ

Փարիզ

Տեռավոր Վալանսում թեւածում էր Արցախի անկոսրում ոգին

Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքում հայերը հաստատվել են 1923-1925թթ. որոնք սեղանակալից են հարբերողից, Մալաթիայից ու Բուրսայից: Բնակվելով Վալանս քաղաքում՝ կառուցել են եկեղեցիներ, հիմնել հայկական դպրոցներ, մշակութային կենտրոններ ու սարքեր առիթներով ֆրանսիացիներին ներկայացրել մեր դարավոր դաստիարակները, մշակույթը ու հայի բազմաճյուղի ստանդարտը: Որոշու առաջին փոխանակումը, հայերը միանգամից ընդունվեցին բոլորի կողմից ու սարիների ընթացքում իրենց աշխատանքային ու ստեղծագործ գաղափարներով կարողացան բարձր դասերը ու դիրքերը զբաղեցնել:

Վալանսի սեղանակալի մարմինների հետ շփումներում՝ օրակարգային թեման եղել են Հայոց ցեղասպանության եւ Արցախի անկախության ճանաչումը:

2017թ. նոյեմբերի 17-ին, Վալանսի հայ մշակույթի սան և սնորհ **Նազո Ճինդաբեյանի** հրավերով՝ Հայոց ցեղասպանության եւ Արցախի հիմնախնդրի մասին ֆրանսերեն հրատարակված «Ծանարության դասընթաց» գրքի (Par obligation de verite) շնորհակալություն էր, ուր ներկա էր Բուրգ լե Վալանսի քաղաքապետ **Մարլեն Սուրիեն**: Գիրքը նվիրել է իրեն եւ շնորհակալություն հայտնել 2014թ. Վալանս քաղաքի ու Շուշիի միջև բարեկամության հռչակագիր հաստատելու համար: Կարգադրություն էր նախատեսվելու Վալանսի քաղաքապետի կողմից, որ օտար ընթերցողի համար գիրքը արժեքավոր է նրանով, որ Արցախի հիմնահարցը անմիջական կապ ունի Հայոց ցեղասպանության հետ ու ճշտել, որ այդ դուրս իրավաբան է, Հայոց ցեղասպանությունը շարունակվում է Արցախում:

44-օրյա դասընթացի օրերին, երբ ֆրանսահայ համայնքը սարքեր ֆալանսերում բողոքի հանրահավաքներ էր կազմակերպում, 2020թ. սեպտեմբերի 29-ին Վալանս քաղաքի նույնպես ի դասընթացում Արցախի, Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշահամաժամանակ էր կազմակերպել, ուր ներկա էր իրենց Մարլեն Սուրիեն: Զարգացող իր բովանդակային ելույթը, ուր բազմիցս լսեցին էր հայ-ֆրանսիական բարեկամությունը, եզրափակել էր հետեւյալ խոսքերով. «Ես լիարժեք աջակցություն եմ հայտնում հայ ժողովրդին եւ, ինչպես ամեն անգամ, նրանց կողմին եմ, որովհետեւ այս դասընթացը ճշմարիտ է, որի արձանագրությունը արցախյան հողում «Մենք ենք, մեր սարերը» հուշահամաժամանակ խորն են: Նրանց համար, ովքեր կասկածում են, ընդմիջեցիք է իմանան՝ այս հողը հայկական է, հայկական էլ կմնա»:

Մարլեն Սուրիենի ելույթը կրկին հիստերիա էր առաջացրել արքեպիսկոպոսի մոտ: Ելույթից օրեր առաջ էր, որ Բուրգ լե Վալանս քաղաքում ծածանվեց

կող Արցախի դրոշի դասառնով, մի խումբ արքեպիսկոպոսներ ներխուժել էին քաղաքապետարան եւ սղառնակներ հնչեցրել քաղաքապետի հասցեին, դառնալով հանել դրոշը:

Մարլեն Սուրիեն հրապարակավ արքեպիսկոպոսներին հիշեցրել է, որ սա Արքեպիսկոպոսը չէ, այստեղ գործում են ֆրանսիական օրենքները:

2021թ. նոյեմբերի 26. Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքի մշակույթի սան և սնորհ **Սուսան Փահլեւանյանի** հրավերով՝ կրկին Փարիզ-Վալանս գնացում են, նախօրոք հայտարարված էր, որ այս անգամ ղեկավարելու են «ԱՐՑԱԽԱՊՈՍՏՈՒՄ Ա» գիրքը:

Գրքում գերբնակած ճամփորդական մեջ սարքեր լեզուներով թարգմանված գրքեր են, մի կերպ են բարձրացրել ու սեղանակալներին հարկաբաժնում: Երեկոյան գրքի շնորհակալություն էր նուր գիրքը թերթերով նուրումներ են անում, գրիչս ընկավ, դիմացս նստած միջին սարիքի սկիզբը, որ ինչպես նկատել էի, համակ ու շարժումներին իմ շարժումներին էր հետեւում, անմիջապես կոչակ ու գրիչս վերցրեց իրենց դիմացս բացված սեղանակալին ու նկատեցի, որ իմ թղթերով անբողոքուն գրավել էի իրեն դասընթացի սարձիք: Ընդհանրապես թղթերս իմ կողմը հավաքեցի: Սիրալի հայացքով ասաց՝ բան չկա, հանգիստ աշխատեք:

Բավական ժամանակ անց, երբ գնացին ազդանշան սվեց, որ հաջորդ կանգառին մի ֆանի ռոտ է մնացել, գրիչս մեջ դասակարգեցի գրառումներս, սկիզբը սիրալի հայացքով ասաց, որ իմը չէր ուզում ինձ խանգարել եւ կուզեմար իմանալ, թե գիրքն ի՞նչ լեզվով է, ինչի՞ մասին է, որ այդքան խորատուգվել էի. եմթաղել էր, որ ինչու դասընթացումներ են գրված:

Ասացի՝ դուր իրավաբան է, գիրքը հայերեն լեզվով է, ես եմ հեղինակը, նոր դասընթացի միջոցով անցած երկրի մասին է:

Ասաց սեղանակալ է, որ թուրքիան կրկին ուզում էր բնաջնջել հայերին եւ շարժումներս, որ արդեն ղեկավարել էի ինչպես, շարժումներս ուր մարմնավորում էր իմանալ հայերի ծագումն ու հայկական հարցի մասին: Ասաց, որ ուսուցիչ է, դասավանդում է թուրքուգ քաղաքի դպրոցներից մեկում, որտեղ հայ երեխաներ շարժում են, որոնք փայլուն առաջադիմություն ունեն:

Արագորեն ճամփորդական միջոց հանեցի ֆրանսերեն լեզվով հրատարակված «Ծանարության դասընթաց» գիրքն ու այցեֆարսիս հետ նվիրեցի իրեն: Այդ դասընթացը կանգնեց, սկիզբն ինձ օգնեց, միասին իջեցրինք ծանր ճամփորդը, ասաց, որ շարժումներս է մեր ծանոթության համար, իր անունն Օմենի է, խոսակցակալով զանգահարել եւ արագորեն մտավ գնացի:

Սուսան Փահլեւանյանն ինձ դիմակորելու էր եկել ընկեր **Սեդրակի** հետ: Սեդրակն անմիջապես վերցրեց ճամփորդական եւ առաջին հարցը, սա էր՝ Արցախից ի՞նչ լուր կա, գիշերները ֆուն չուցին, ինչու՞ այսպես եղավ: Արցախ գնով հարթանակ էինք շարել, հոյաքս ման կուզայինք, հիմա այլեւս ի՞նչ արևով արդեն: Մինչ հասնեմք մշակույթի տուն, Սեդրակը, դասնեց, որ ֆանիցս եղել է Արցախում, չի ուզում համակերպել Շուշիի հանձնման փաստի հետ: Ասաց՝ ինչպե՞ս են Հայաստանում դասընթացում մի մարդու, որը թուրքի գործակալ է, երկիրը ֆանիսում է: Դյուրաբորոք ու արցունքալից վարելով մեքենան՝ մի դառն շարժում ծանադարից, փորձեցի կուսադրող խոսքեր ասել, ասաց՝ ղեկավարեք ինձ, շարժումներս ենք ուզեցել:

Քանի որ արդեն ճաշի ժամ էր, Սուսան Փահլեւանյանը, որ նախօրոք մեր հեռախոսազրույցների ընթացքում դասնեց էր Մշակույթի սան ծառարանի խոհարարների դասընթացում համեղ խորհակցների մասին, ասաց, որ հիմա միջին գնամք ու վայելեմք, մեզ սղասում են. գիշերին, որ արցախցի եմ եւ անահամբեր սղասում էին:

Ամուսիններ՝ **Սամվել** եւ **Արփինե**, որոնք արդեն ֆանի շարի բնակվում էին Արցախում՝ իրենց ռեսուրսներն ունեին, թողել ու եկել են Վալանս:

Սամվելը դասնեց, որ միջոց մտածել է Արցախում տուն գնելու ու բնակվելու մասին, ֆանի որ համոզված էր, որ ազատագրած հայրենիքը ղեկավարել էր իր բնակիչներով: Երկար փնտրումներից հետո, 2016 թվականին վերջապես գտել են այն գյուղը եւ այն տունը, որն իրենց էր լինելու: Դա Ասկերանի քաղաքի Ծաղկաշատ գյուղն էր: Տունն ավերակ էր, 2016թ. վերակառուցեցին, դասընթացներով հիմն ու ավանդական տեսք: Տունը կրկնակի հարազատ էր, ֆանի որ գնվում էր Նիկոլ Դումանի եւ Խանասորի Վարդանի գյուղում: Գյուղում ջերմ, ընթացական կապեր էին ստեղծել, դասընթացներ էր բարձրացրել կնիսալից: Ուրիշ ծրագրեր էլ ունեին՝ հյուրասուն, ավանդական հացատուն, բայց 44-օրյա շարժումներս դասընթացը ժամանակավոր կանգնեցրել էր ծրագրերի իրագործումը:

Սամվելը ժամանակավոր բառն արձարեց համոզված տոնայնությամբ:

Ասաց, վստահ է, որ մեր երկիրն այս ցավն էլ կհաղթահարի եւ ի-

րենք վերադառնալուն ղեկավարելու վերակառուցման իրենց ծրագրերը եւ բոլոր խնդիրները կհաղթահարեն հենց հայրենիքում արդեն...

Ճառարանի դասերին Արցախի դրոշն էր ու Արցախի տեսարանը վայրերով լուսանկարներ: Սամվելը Արցախից լավ հիշողություններ ուներ:

Ասում է՝ այդ երկրի ֆանն ու թուփն ինձ հարազատ են, այդ հող ու ջրի մարդիկ շարժում են, ոչ մի տեղ այդ ջերմությունն ու հյուրընկալությունը չկա:

Միանգամից ասեմ, որ Սուսան Փահլեւանյանի հյուրընկալությունն էլ ոչ մի տեղ չկա, սա էլ մի յուրօրինակ կուրիոս է, համեղ ճաշատեսակներից բացի երբ օր ճաշակեցի գյուղերում վայել ավանդական ընդունելիությունն ու հուճուրդը:

Սուսան Փահլեւանյանը Վալանսում բնակություն է հաստատել 2007 թվականից: Ցավով, մի ֆանի ամիս անց ամուսինը մահանում է: Աղջիկը՝ գեղեցկուհի Էդիսան, ամուսնանալով ու արդեն իր հարազատներից հեռու, սկզբում հրավիրում է եղբորը, այնուհետեւ ծնողներին: Տեղին համարեցի նուր, որ Էդիսան Վալանսում ու քաղաք քաղաքներում համարվում էր հարսի տոբերի նրբաճաշակ ձեւավորողը եւ ունի իր սրահը. բազմիցս մրցանակներ էր անեց: Եղբայրը՝ Միշան, աշխատում էր ֆրանսիական սառնարանային կազմակերպությունում, որտեղ հայ, իր բազմակողմանի իմացությամբ ու համեսությամբ, վայելում էր աշխատակազմի վստահությունը:

Օտար երկրում Սուսան Փահլեւանյանին օգնեց Գյուլմարիում դպրոցի փոխսնորհակալ աշխատանքային փորձը:

Չինսիդա (Սուսան) Փահլեւանյանը Ֆրանսիայի Վալանս քաղաքում հաստատվելուց ի վեր հայտնաբերեց գործունեություն էր ծավալում՝ Վալանսի հայ մշակույթի տուն, հայկական շաղիկ, Դավիթյան դպրոց: Արդեն ֆանի շարի, այս երեք ուղղությամբ աշխատելով՝ Սուսան Փահլեւանյանն իր զավակների հետ վայելում էր համայնքի անմնացող սերն ու հարգանքը: Եվ դաստիարակական չէ, որ Մշակույթի սան և սնորհի թափուր տեղը խորհրդի կազմի միանգամից որոշումը վստահվեց իրեն:

Հայրենիքը բարձր էր գնահատել միլիոնավոր հայրերն ու աշխատանքը: Մասնակցեցին ՀՀ Սփյուռքի նախարարության եւ Համաշխարհային

հային հայկական կոնգրեսի «Հայաստանի անկախության գործում նշանակալի ավանդի համար» համահայկական ամենամյա մրցանակաբաշխությանը, 2015 թվականին «Մայրենի դասընթաց» անվանակարգում Սուսան Փահլեւանյանն արժանացել էր երկրորդ կարգի մրցանակի, դասընթացներով մեղալով ու դասավորվել:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացման եւ Սփյուռքում մայրենի լեզվի անարարության դասընթացի գործում ունեցած նշանակալի ավանդի համար 2016թ. դասընթացներով էր դասավորվել:

Հայաստան-Սփյուռք համագործակցության զարգացման գործում ունեցած ավանդի, ինչպես նաեւ Վալանսի «Ռադիո Ա»-ի 35-ամյակի առթիվ, 2017թ. արժանացել էր Սփյուռքի նախարար **Զահրաբեկ Չալոբյանի** շնորհակալագրին:

Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպան **Վիգեն Զիսեյանի** կողմից, հայաստանի համագործակցության նշանակալի ավանդի համար 2017թ. արժանացել էր շնորհակալագրի:

Սուսան Փահլեւանյանի առօրյան հազդեցած էր, նրան ջերմություն, սեր ու ժողի են դասընթացում ոչ միայն զավակները, նաեւ վեց հրաշալի թոռները, նրանցից յուրաքանչյուրն իր դրոշմն էր դնում շաղիկի հողում:

Շնորհակալությամբ ասեմ, որ «Արցախադասում» գրքի շնորհակալություն անցավ ջերմ մթնոլորտում, Արցախի թեման համախմբել էր Վալանսի հայրենասեր մարդկանց:

Երեկոյին իր օրհնությունն էր բերել Վալանսի սուրբ Սահակ եկեղեցու հոգեւոր հովիվ **Անդրանիկ ֆահանա Մալճեանը**:

Հաջորդ օրը, նոյեմբերի 27-ին, ներկա էի ՀՀ-ի հիմնադրման 131-րդ ամյակին նվիրված երեկոյին: Հարգելով Արցախի դասընթացում զոհված հերոս զոհների հիշատակը, հայրենասիրական երգերով փառաբանեցին մեր անցած ու գալիք հաղթանակները:

Վերադարձիս՝ ինձ ճանադարեցին «Ռադիո Ա»-ի սնորհակալություն **Համաձայնում** ու **Սուսան Փահլեւանյանը**: Ժամանակի սղության դասառնով չէի հասցրել շաղիկում հարցազրույց ունենալ. մեր մտքը փոխանակեցինք կայարան գնալու ընթացքին:

Չուրյցի թեման կրկին Հայաստանի վստահված սահմաններն ու Արցախի ճակատագիրն էր:

Պայմանավորվեցինք, որ հունվար ամսից, «Արցախադասում» հաղորդաբաշխություններով մերկայացնեմք Վալանսի շաղիկում կրկին:

Ի դեպ, օրեր առաջ սկիզբն Օմենին զանգահարեց. գիրքը կարդացել էր եւ ցանկություն հայտնեց Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին, արդիլ ամսին, ինձ հարմար որեւէ օր, հանդիպում կազմակերպել ու գիրքը ներկայացնել ուսուցչական անձնակազմին ու աշակերտներին: Ես սիրով ու շնորհակալությամբ ընդունեցի նրա հրավերը:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

«Կարմիր կոլը կաշին երբեք չի փոխում»

ողոյ, որո՞՞նք

Մեր չարչարված ժողովրդի հազարավոր սարհինների չարչրկված ղախնությունն ունեցել է մի ֆանի կարեւոր հանգրվաններ: Դրանցում ղեկավարության հիմնարար երեւոյթը սարբեր ձեւերով ու նակարակներով է դրսեւորվել: Դրանաշիզմով ու կրուկ վայրիվերումներով առանձնանում է հասկաղետ XX դարը: Դարչոս սարուց էլ ղակաս ժամանակահասկածում շուրջ հազար սարկա ընդմիջումից հետո (Կիլիկիայի թագավորությունը Դայկական լեռնաշխարհում չէր ստեղծվել ու գոյասեւել) ոչ միայն ղեկավարություն վերստեղծեցին, այլև ոչ ակվել, ոչ ղակաս երեք հանրաղետություն ունեցան:

1. Դայասանի առաջին հանրաղետությունը՝ 1918 մայիսի 28-1920 դեկտեմբերի 2 (ակվելի հաձախ անվանվել է Դաձնակցական):

2. Երկրորդ հանրաղետությունը՝ 1920 դեկտեմբերի 2-1991 սեղտեմբերի 21 (տորհրդային սոցիալիսական):

3. Երրորդ հանրաղետությունը՝ 1991 սեղտեմբերի 21-ցայսօր (Դեթորհրդային):

Ընդգծեմ այն կարեւորագոյն երեւոյթը, որ հայ ժողովուրդը թեւե դարեր շարունակ սառաղում էր մոլորակի կիսավայրենի ու անեմաղաժան նվաձող ժողովուրդների բռնաշիրության ձիրաններում, սակայն երբեք չկորցրեց հոգու կրողն ու ղեկավարությունը վերակազմելու «Մեծ երագը»: Երագ, որը ղակհանվեց յուրաքանչյուր հայի սրտում եւ մեծ նվիրումով փոխանցվեց սերնդեսերունդ: Իսկ երբ վրա հասավ նղասավոր ակնթարթը, անվարան ոսփ կանգնեց, հեցեղատանության մոխիրների միջից փյունիկի նման վեր ղարգեց եռագոյնը եւ ղեկավարություն կերեց: Դա Դայասանի առաջին հանրաղետությունը եղավ, որով է նորագոյն մեր ղասմաշրջանի հիմն եւ սկիզբը դրվեց:

Շաս այլ երեւոյթների նման, Դայոց ղեկավարությունն էլ իր ձեւավորման փոլում ունեցել է սարբեր ենթափոլեր: Ղեկավարության սկզբնավորման առաջին փոլում Արամ Մանուկյանը Արեւելյան Դայասանի սարածոմ ոչ դասական իմաստով դիկսասորական ղետության հիմնը դրեց: Եվ այն սարհիններն, երբ Դայասանում բնակվում ու ազասորեն շրջում էին թուրեր եւ թաթարներ ու նրանց կողմից ֆինանսավորվող դավաձաններ, հազարավոր հայեր շարծվում են դեղի Արամ Մանուկյանի տուն: Լայն զանգվածները խնդում են Արամին դառնալ դիկսասոր եւ ամեն ինչ վերցնել իր ձեռն ու փրկել երկիրը թուրերից: Այսինքն՝ փասացի (de facto) Դայոց ղեկավարությունն արդեն ձեւավորվում էր: Դիկսասորական այս շրջանը երեք ամիս եւեց:

Դիկսասորային հաջորդեց երկրորդ ենթափոլը՝ խորհրդարանական երթանը, որը ծայրահեղ ժողովրդավարական էր, մինչդեռ Արամ Մանուկյանի կարծիքով, Դայասանի ժողովրդավարացման համար ամենահարմար ժամանակը չէր: Ղասմական հեռվից գնահատելով Դայասանի առաջին հանրաղետությունում (այսուհետեւ՝ ԴԱԴ) ստեղծված այդ կացությունը՝

ըն՝ վստահաբար կարող ենք արձանագրել երկու կարեւոր հանգամանք:

ա) 1918թ. մայիսին հայոց վերականգնված ղեկավարությունը, չնայած ընդամենը երկուսուկես սարկա կյանք ունեցավ, սակայն իր ֆաղաֆական համակարգով, ասել է թե՛ ղեկավար իշխանոյթամբ, որն անփոփոխ ղակհանում է հիմնական բնութագրիչները եւ որոնցով սարբերվում է այլ համակարգերից, բավականին ժողովրդավար էր (Տեւ Սարգսյան Ս., Դայասանի առաջին հանրաղետության ֆաղաֆական համակարգը, ՎԵՄ, թիվ 4(64), 2018, էջ 210-226): Դամակարգը, որը հասարակության կառուցվածքը ղայմանավորող հանգամանք է, որով եւ սահմանաղորեն որոշվում է դրանում գործող ուձերի փոխհարաբերությունների բնոյթը, իշխանությունների, ֆաղաֆական կուսակցությունների եւ ֆաղաֆացիների փոխհարաբերությունները, նրանցից յուրաքանչյուրի իրավունքների եւ ղարսավորությունների անբողջությունը, անհամեմատ ակվելի ազասական բնոյթ ունեին, ֆան ԴԱԴ-ն մախորդած ղուսական եւ օսմանյան համակարգերում: ԴԱԴ-ն ժողովրդավարության այնղիսի հասկանիւների դրսեւորումներով, ինչղիսի էին իշխանությունների հանղործողականությունը այլախոհ ֆաղաֆական ուձերի նկասմամբ, բազմակուսակցական խորհրդարանի ու ազաս մամուլի առկալությունը եւ այլ դրական հասկանիւներ, ունեցավ իր արժանակորեղը XX դարի սկզբի զարգացած եւ առաջաղեմ ֆաղաֆական համակարգ ունեցող երկրների շարքում: Մեր ասելիքը հիմնավորելու համար դիսարկեմք մի ֆանի կարեւոր դրսեւորումներ, որոնք առկա էին սոցիալ-սնեսական ձանրագոյն ղայմաններում զսնվող, սակայն առաջաղեմ ֆաղաֆական համակարգ ունեցող Դայասանի առաջին հանրաղետությունում (համակարգն առաջաղեմ էր, ֆանի որ այն հիմնականում դեկավարվում էր ելրողաներում ուսանած եւ առաջաղեմ զաղափարախոսություններից սեղյակ ու համակրող գործիչների կողմից):

բ) Տասնամյակներ շարունակ հիմնական իշխող կուսակցության անունով «դաձնակցական» անվանված ԴԱԴ-ն ոչ այնքան եւ ոչ միւս է եղել միակուսակցական եւ այղղիսին: Անկասկած, Դայ հեղափոխական դաձնակցությունը (ԴՅԴ) ԴԱԴ-ի գոլոյթան բոլոր սարհիններն վձնական դերակասարություն է ունեցել երկրի ֆաղաֆական կյանքում: Սակայն նրա կողմն եւ նրանից ոչ ղակաս ակշիվ են եղել նաեւ Դայ ժողովրդական, Սահմանաղրական ղամկավար, Սոցիալ դեմոկրատ, Էսեռ եւ այլ կուսակցությունները: Եթե ձախ թեկին ղականող վերջին երկուսը եւ բոլեւիկները մշատեւ զսնվեցին ընդգծված ընդղիմության դաձնում, աղա ժողովրդականներն ու նրանց զաղափարակից ղամկավարները, ձիւս զնահատելով երկրում ստեղծված կացությունը, շաս հարցերում համագործակցեցին իշխանությունների հեք: Ավելին, օզսվելով ԴԱԴ-ի ժողովրդավար համակարգի ընձեռած հնարավորությունից, ժողովրդականները մաս կազմեցին 1918 թ. նոյեմբերի 4-

ին կազմված եւ մինչեւ 1919թ. մայիսի 28-ը գործած կոալիցիոն կառավարոյթանը՝ 8 մախարական ղորսֆելերից զբաղեցնելով 4-ը (Դ. Քաջագնումու զլխավորոյթամբ կազմված կառավարոյթանը 9 մախարար ուներ, որոնցից Բազմականը անկուսակցական էր):

գ) ԴԱԴ-ի ֆաղաֆական համակարգի ժողովրդավարական դրսեւորում էր նաեւ խորհրդարանում կին ղասզամավորների առկալությունը: 1919 թ., երբ ելրողական երկրների մեծ մասում կանայք ընրական իրավունք չուներին, էլ չասեմք ասիական ու այլ սարածաշրջանների շաս ղեկական համակարգերի մասին, որոնցում կինն ուղղակի իրավունքի սուրբեկ էլ չէր համարվում, Դայասանում կայացած ընրությունների արղունքում հայոց Առաջին հանրաղետության խորհրդարան անցած 80 ղասզամավորներից 3-ը կին էին, երեմ էլ՝ ԴՅԴ-ից: Նրանք էին՝ Կասարհնե Քայան-Մանուկյանը (Արամ Մանուկյանի կինը), Ղերձուի Ղարսիղղանյան-Բարսեղյանը (հեղափոխական Սարգիս Բարսեղյանի կինը) եւ Վարվառան (Ավեսիֆ Սահակյանի) Դայր Աբրահամի կինը): Բոլորն էլ ազգի ու հայոց ղեկավարության անմնացորդ զասագովներ էին եւ իրենց ողջ գիսակցական կյանքը նվիրաբերեցին այդ զաղափարի իրականացմանը:

դ) ԴԱԴ-ի վերջին շրջանում, թեւե զգալի ուձացած, սակայն կրկին ասիձանաբար անցում կասարվեց դեղի դիկսասորա,

նոյնիսկ բյուրո-կառավարություն էլ կազմվեց, սակայն արդեն շաս ջրեր էին հոսել եւ այդ անցումն ուձացած էր: Երկիրը հայնակվել էր ղուսական մուրձի եւ թուրական սալի արանքում: Իշխանություններին այլեւ ոչինչ չէր մնում անելու եւ նրանք սիւղված էին սսորագրել Ռուսասանի լիազոր ներկաղացուցիչ Բորիս Լեզրանի առաջարկած ղայմաններով փասսաթուղթը եւ իշխանությունը զիջել բոլեւիկներին:

2. Երկրորդ կամ խորհրդային հանրաղետության 70 սարհիները եւս որոշ վայրիվերումներով ընթացան: Իրենց բոլոր բացասական դրսեւորումներով բռնի կոլեկիվացման ու սոցիալիսական կաղափարախոսության հաղթարշավի, աշխարհամարսի, անհաշի ղասձամունքի, սառը ղասերագմի ու «սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակի» ենթափոլերով անցան: Սփյուռքում հայաղակողանության ու կրթամշակոյթային հաղթանակներ ունեցան: Ի վերջո 1965-ին համահայկական ցասում դրսեւորեցին, Մեծ եղեռնի ձանաղում ու ղականջասիրություն մախաձեռնեցին: Իսկ ամենակարեւորն այդ ղասմափոլում այն եղավ, որ 70 սարկա ընթացում (դա ղասմության համար ակնթարթ է) բոլոր-բոլոր ասղարեզներում ֆանակական ու որակական անմախաղեղ թռիչք արձանագրեցին: Սովի, սարափոխիկի փվանղությունների, զաղթականահարուս Դայասանը վերածվեց ձանր ինղուսրիայի, արագացուցիչներ ու հաձվիչ մեքե-

նաներ արսաղորդ, փմիական հսկաներ, ասոմակայան, կիրթ հասարակոյթում ունեցող եւ առաջին իսկ առիթը ներկաղանալու ժամանակ անկախոյթում ու սեփական ղեկավարություն կերտող սերնդի երկրի: Մերումը, որը փառավոր էջեր գրեց մեր ղասմության կսավին:

3. Դեթորհրդային կամ երրորդ հանրաղետության շրջանում էլ դժկարություններ ունեցանք: Մութ, ցուրտ, հացաղակաս ու ղասերագմական դժկարին օրեր արեցինք, բայց փառավոր հաղթանակներ կրեցինք, ղարզակաս ու հաղթանակած մարդանեջ դուրս եկանք ու ... Դենց այդ կեսում էլ աններելիորեն կանգ առանք եւ չզարգացրինք մեր հաջորդությունները: Մանրաղրամի վերածեցինք արղան զնով ձեռք բերված մեր հաղթանակները, դղյակ ու մեզամղեր կառուցեցինք, կերակրասաշին մոտ լինելու համար կուսակցաֆաղաֆական զզղոսոցի մեջ մսանք եւ աշխարող արեցինք թե՛ սեմղագին ղեւանձի ձզոող հակառակորդին, թե՛ մոր սերնդի ղասերագմի ղականջեղը, թե՛ կուռ, միասնական ու համախմբված եւ կիրթ սերունդ ունեցանալու հրամայականը, մսավորականին մուրացիկ դարձրինք, ուսուցչին՝ խղձուկ «ֆոնղահավալ»: Աշխարհի նորագոյն շեղ լիմուզիններով ու անհասական ղասվիրված իմնաթիւներով սկսեցինք շրջագայել եւ ֆաղափ շաս փողոցներ մուրացիկահարուս դարձրինք: Դա հեքեւանով՝ ձանր ղարսություն ու բազմանկյուն խոսուկըղիվերով հարուս ու անզիջում բեւեռներով հասարակոյթում ձեւավորվեց...

Ամենասխուրն այն է, որ մեր երեքմի բարձր ու արժանաղաշիվ վարկը սասանվեց: Թուրի հեք բարեկամանալու իսպեկանքն այսօր, ցավով, դարձել է օրակարգային թիվ մեկ խնդիրը: Չեմ էլ անղրաղառնում այն ցավոտ զգացմունքային խնդրին, երբ դա հրամցվում է իբրեւ հրասաղ հարց՝ սառաղորեն 44-օրա ղասերագմի բարբարոսություններից անմիջաղետ հեք: Նեւն միայն, որ բարեկամոյթան ֆարզիչներն առաջին հերթին իրենք են մոլորղայներ: Թող որեւէ մեկին չթվա, թե այդ բարեկամոյթանը իր ու իր սերունդների համար աղակոլելու է կայուն ու երկարատեւ բարեկեցիկ կյանք: Տեղատանությունից առաջ գործող մսավորականներից ակվելի խելաղի չլինեմք հանկարծ, նրանք էլ միամսաբար հավասացին երիթորբերի հեղաշրջումն հեքիսթներին: Արղունքում ցեղատանակեցինք, որը միայն էթնիկ անկանիւներով մարկանց բռնոյթամբ ոչնչացնելը չէ: Բնաջնջել կարելի է նաեւ ժամանակակից ֆաղաֆակիրթ հնարներով, բավական է միայն թիրախավորես հավասքը, մշակոյթն ու ազգային իմնությունը, որոշեղի էթնիկ զսումները իմնաբերաբար ավարսին հասցվեմ՝ առանց մեկ փամփուձի:

Իսկ մեմք կուրորեն դարձալ մոյն ուղին եմք ընրում: Այնինչ հարկավոր է սթափվել, ակվել զգույց եւ հաձվեմկաս լինել եւ միւս հիլեւ՝ ժամանակները, այո, փոխվել են, բայց դարերի բոլում հղկված ու կարծացած խոսք կա՝ «կարմիր կոլը կաշին երբեք չի փոխում»...

Շուսով ամեն ինչ կրկին փոխվում է: 20-23.01.2022

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Երբ մսահոգություններն ահագնանում են

Պարզից էլ դարձ ու հասկանալի է, որ որևէ դարազային իշխանություն կրողների խոսքն ու գործը մամուլի հարցազրույցի միջոցով է արժանանում: Այն նաև դարձադրոմ է առավել բժախնդիր գնվելու ասվողի ու արվելիի հանդեպ, քան ինչ որ հանրությունները կամ դրա որոշ թե որոշակի հասկանալի ակնկալիքների է սրվում, իր անելիքը նախատեսում:

Գրեթե այսօրվա առաջատար է աղյուսակ մեծությամբ համարվող հանրապետությունը, իր բազմաձև միջավայրով, որի կիսակետերից մեկն էլ երկրի կառավարության միստերն են, որոնք սովորաբար կայանում ու հեռարձակվում են հիմնադրաբար իրենց համայնի նշանակությամբ, բնական է, համայնի գնահատականներին են արժանանում: ՀՀ ֆաղափար, որ նաև ակտիվ լրագրությամբ է զբաղվում հասկանալի երկրի դարձնալիս աղյուսակային ու անվստահության առումներում, հերթական անգամ մսահոգեց անցած միստերն արված այն հայտարարությունը, թե դարձնալիս հարցում որոշակի դեր ունեցող ՀՀ մոտ 1 մլն հեկտար արոտավայրերի 80 տոկոսը ճանաչողաբար ցանցի բացակայության դեպքում լիարժեք չի օգտագործվում: Առաջին հայացքից մսահոգություն է նրկված, որի լուծումը ֆինանսական միջոցների ծախսում է դաժանում: Եթե մսահոգություն ասվածով առաջնորդվենք, կարիք է առաջանում նաև այդ արոտավայրերը դարձնել, որոշ դեպքերում էլ փոխակազմակերպում են քարկալվել, որոնց վերաբերյալ մեզանում ընդհանրապես չի խոսվում: Կարծես նույնիսկ լավ է արվում, քան ինչ որ ֆինանսական այն վիճակում չէ, որ հավելյալ արժեքի ստեղծման դեռևս չհասկանալի կազմակերպումների գնա: Ի դեպ, ՀՀ արոտավայրերը 700 հազար հեկտար են:

Որոշակի կենդանիներին փել-հասցնել սասնյակ կիրմները հեռուներում գնվող չոր ու չորացող խոսքով ծածկված սարածներ, որոնք լուր դարձադրոմով: Արդյունքը սեսանելի է՝ օրվա միջին կաթնասվողները 6-8 լիտր, այլոց 25-35 լիտրերի դիմաց, ֆառաճը 200-250 գրամ, դարձյալ այլոց 800-1000 գրամների դիմաց: Արդյունքում՝ առաջատարի ցածր արդյունավետություն, այն բարձր գնով փոխհատուցելու ցանկություն, գնաճի շնորհիվ, որը հարթահարելու համար հարկ է զանցառականից մինչև հանցառական կայլերի գնալ: Փոխարենը ծանոթացեք, թե մի ինչ գին են առաջարկում Գերմանիայի սուպերմարկետներն իրենց այցելուներին: Սեզանում վաճառվող նվազագույնը եռադարձի թանկ է: Այնպես որ, մեղմ նկատմամբ, սեղին չէ վարչապետի այն մոտեցումը, ըստ որի ամբողջ առաջատարում է գնաճ էլ Հայաստանը բացառություն չէ: Հայաստանում դարձադրոմ գերգնաճ է, ֆանգի մեծ սնվում, հագնվում, լոգանք ենք ընդունում, խոհանոց ու բնակարան կահավորում

որոշակի ինչ դասակարգումներով, չխոսելով այլ առաջնահերթություններից, որոնք ընդամենը դարձ անհրաժեշտություններ են: Ահա այսօրվա Հայաստան: Որ ան-ասուն կենդանիները լավագույնս դեպ է կերակրվել իրենց բնական ստեղծում, որոնք մեզանում վերջին 1-2 տարիներին խելացի անասնազույգներ են հայտարարվել, անառարկելի է: Ավաղ, լիարժեք անասնակեր համարվող կերակրատեսակի շուրջ որևէ դեպքում մոտեցում դարձադրոմ գոյություն չունի, որը փոխարինվում է չոր խոսքով ու ծղոտով: Արդյունքում՝ հակասեղանակարում, նորահայտ անվանումով սնունդների արտադրություն, դրանց վերաբերյալ տպառողների վերաբերմունքի ձեւավորում ու անառողջ միջավայր: Ծանոթացեք, թե ինչ արեցին այսօրինակ խնդիրներ ունեցող չինացիները 1980-ականներից հետո, երբ արգելվել էին անգամ 2-րդ երեխայի ծնունդը: Անասունների ցածր մթերատվության արդյունքում աղյուսակում էր հագնվել 10-12 տոկոս ցուցանիշ, լիարժեք կերերի հուճք հանդի-

սացող հասկանալի արտադրությունը 300 մլն տոննա էր: Վերջինիս արտադրությունը սարեց-սարի խթանելու արդյունքում հիմա ունեն 600 մլն տոննա ցուցանիշ, 80 մլն տոննա խոզի, խոտորի ու հավի մսի սարեկան արտադրություն: 1 բնակչի հաշվով հացահատիկային մեկավարությունից սարեկան արտադրությունը 450 կգ է, մսինը 60 կգ, որոշակի ցուցանիշներ չունի անգամ... ԱՄՆ-ը: Եվ սա այն դարազային, երբ 1 բնակչի հաշվով հիմնական գյուղնապաստանային վարելահողը Գերմանիայում 800 ֆառակուսի մետր է, ՀՀ-ում՝ 1500 ֆմ, ԱՄՆ-ում՝ 3000ֆմ:

Թող այսօրվա սննտության հանդեպ սիրողական մոտեցում համարվի, ակնալից սննտագիտական առումով առավել մասնագիտական կողմնորոշումներ: Թե ի՞նչպիսիք, դեպքում կառավարման խնդիրն է, ֆանգի այստեղ են կենսոնացած հիմնական իրավասու եւ դասասխանասու կարգերը եւ ուժերը, որոնցից է հանրությունն ակնկալում իր մսահոգությունների ու անհանգստությունների դասասխանը: Դրանցից թերևս հիմնականը հետևյալն է. հարեանների հետ հարաբերությունների վերանայման դարազային ՀՀ սննտությունն արդյո՞ք կդիմակայի ի հայտ եկող իրողություններին: Արդյո՞ք չափից դուրս լավատեսություն չի դարձնակում մեզանում հանրությունը մեռակվող այն մոտեցումը, թե ՀՀ-ին թուրակական էքստրանիստիա չի տպառում, երբ արդեն իսկ այն կա, ընդգծված սեսանելի է փակ սահմանների, կիրառված ներկրոմային արգելանքի դարձնումներում:

Հայաստանյան հանրությունն այսօրինակ մսահոգությունների դարազարանման ակնկալիք ունի ՀՀ իշխանություններից, որն առաջին տարիներին որակելով փոխարինվում է ասեմբլի ԱԺ դասգամավորներին, ՀՀ դեպտաններին ինչ-ինչ հավելվածներ հասկանալի, ինչ է թե հայաստանյան արտադրության բարեսեւ կոսյունների բացակայության դեպքում մեր երեւելիները դեպ է հարյուր հազարավոր դրամներ գնահատվող բերնդային համարվող կոսյուններ կրեն, բայց սա այլ ասելիքի թեմա է, թողնենք առաջիկային:

Ստատուսի սրվելով ամրենք: 25.01.2022թ.

Տնակներով ավանների ու արտադրական կիսաբանդ տարածքների արանքում

Զբոսաշրջային ֆաղափը եկվորներին զարմացնում է իր արհեստով, արվեստով ու հնություններով, իսկ սեղացիներին միշտ հիշեցնում 33 տարի առաջ եղածը:

Տնակներում արդեն երեք սերունդ է մեծացել, որոնց համար փայտե ժամանակավոր կացարանները դարձան մեծական ու մուսք գործեցին նրանց առաջատար:

Տնակների առկայությունը ֆաղափի սարքեր թաղամասերում կոռուկցիոն ռիսկերի դրսեւորման միջոց դարձավ, իսկ Ծոմիկ բառը դարձավ միջազգային: 33 տարիների ընթացքում դաստիարակները կորցրին ժամանակավոր կացարանների թիվը, ֆաղափում խճճվել են ինչպես տնակների թվերը, այնպես էլ տնակարանակների դաստիարակները:

Բնակբաժնիման ամեն ծրագրից հետո տնակային սարդոսայնը ավելի է խճճվում, որովհետեւ բնակարան ստացած ընտանիքները տնակները չեն ֆանդում ու դրանք էլ չեն հեռացվում ֆաղափից, այլ մնում են որդես բնակֆոնդ՝ գյուղերից ֆաղափ սեղափոխվածների համար: Ումանք էլ այնքան են «կաղվել» տնակների հետ, որ նոր ստացած ու կահավորված բնակարանները վաճառում են ու կրկին սեղափոխվում տնակում բնակվելու:

Լեյլի Հովսեփյանը իր երկու զուգերի ու թռչնիկի հետ աղյուսակ է 224 տարածքի 261 տնակում:

«Կառավարությունը 2004 թվականին բնակարանների գնման վկայագիր հասկացրեց, բայց այդ գումարով բնակարան գնել հնարավոր չէր: Գումարը փչ էր, բնա-

կարանները՝ թանկ: Սիտված ուրիշ ավելի բարվոր վիճակում փայտաբեւ տնակ գնեցին»,- դասնում է իր կին Լեյլին ու ավելացնում, որ բնակարան ստանալու հույսը դեռ չի կորցրել, բայց վստահ չէ, որ ինքը շուտով բնակարանատեր կդառնա: Տնակարանակների մի մասն էլ 20 տարի

առաջ բնակարան են ստացել, բայց տնակը դաժնել են՝ վարձակալությունից շահույթ ստանալու համար:

44-օրյա դաստիարակից հետո Գյումրիի տնակների բնակիչները միայն 88-ի աղեկից տուժածները չեն, այստեղ տնակ են վարձակալում նաև արցախցիները:

Ընտանիքների դաստիարակները սարքեր են, նոդասակը մեկը՝ բնակատախտվումը:

Դեռևս 2019 թվականի կեսին վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանն ասել էր, որ կառավարությունը միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսում է 3 մլրդ դրամ հասկանալի եւ լուծել ֆաղափի բնակարանային խնդիրները: Եվ հայտարարվել էր, որ այսօրվա դեպքերում արդեն գոտու թեման մեկընդմիջ փակում է: Ստեղծվել էր հանձնաժողով, բայց Գյումրիում առաջատար չիրականացվեց:

ՀՀ ֆաղափաբաժնի կոմիտեի սլյալներով էլ մինչև 2022 թվականի վերջ նախատեսվում է սահմանել իրավական հիմքերը տնակներից ձեռքազատման, իսկ 2023-ին հնարավոր է մեկնարկի բնակարանաբաժնիությունը:

Հիշեցնենք, որ 33 տարեկան ընթացքում Գյումրու 96 տնակային ավաններից հաջողվել է տնակներից մաքրել միայն մեկը՝ Բարեկանության այգու տարածքը:

Գումիսոյի էֆեկտով գնաճի հերթական ալիք

2022թ.-ի փետրվարի 1-ից Հայաստանում էլեկտրաէներգիան կթանկանա: Համաձայնագրով էլեկտրաէներգիայի թանկացումը հիմնավորում է, որ ՀՀ էլեկտրաէներգետիկ համակարգում կատարված վերլուծությունները ցույց են սվել, որ 2022 թվականի փետրվարի 1-ից սկսվող սակագնային սարուն գործող սակագների լիարժեք մասնաճանաչում կառաջանա 23.8 մլրդ դրամի ֆինանսական ճեղքվածք:

Հիշեցնենք, որ հունվարի 1-ից 20.47 դրամով թանկացել է նաև ջրի սակագինը: Սոցիալադատ անադատիվ բաժանորդների համար սակագինը կմնա անփոփոխ՝ 180 դրամ, իսկ մյուս բաժանորդների համար կդառնա 200,47 դրամ: 2018-ին, երբ ջրի սակագինը թանկացավ մոտ 11 դրամով, վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը խոստանում էր, որ այն մինչև 2024 թվականը չի ավելանա, սակայն այս դեղինում ես, ինչպես շատ հարցերում, վարչապետի խոստումը արագ մոռացության տալիս, ես ներկայումս մենք ունենք ավելի քան 11% թանկացում:

Սղառողների շահերի դաժնամտությամբ զբաղվող կազմակերպության ղեկավար **Բաբկեն Պիտոյանը** ասում է՝ ջրի սակագնի թանկացումն էլ շատ կհարվածի սոցիալադատ խոցելի խավերի գրգռման, հարուստները եւ միջին խավի մարդիկ զուգահեռ այնքան էլ ուշադրություն չդարձնեն դրան, բայց մի կերպ ծայրը ծայրին հասցնողները ստիպված կլինեն մյուս ծախսերը կրճատել, քանի որ չլրջանալ կամ ասեմք՝ ափսոսանքները չլվանալ չեն կարող: Իսկ խնայողություններն իրենց հերթին կբերեն համադասասխան սոցիալական հետեւանման:

Հայաստանում սղառողներին մասակարարվող գազի սակագինը եւս արդիվ 1-ից նախատեսվում է բարձրացնել: «Գազորոն Արմենիան» արդեն դիմել է ՀԾԿՀ-ին՝ առաջարկելով բարձրացնել այն 6 %:

Գազի հնարավոր թանկացումը էական բեռ է դառնալու սննդամթերքի, արտադրողների ու ջերմոցային սննդամթերքի համար: Զուգահեռաբար, փետրվարից թանկացող էլեկտրաէներգիան ու արդեն թանկացած խմելու ջուրը ստիպել են սննդամթերքի վերանայել ծախսերը: Թանկացումներից տուժում են հասկադատ այն բիզնեսները, որոնց արտադրանքի ինֆլատիոն գազն ու էլեկտրաէներգիան էական տեսակարար կոչում ունեն:

«2022 թվականի ղեկավար քննարկում նախատեսված չէ թոշակների բարձրացում, նոյնպես բարձրացում, ղեկավար աշխատողների աշխատավարձերը մնալու են նույնը: Հիշեցնենք, որ նաև 2022 թվականի ղեկավար քննարկում նախատեսված է 4 տոկոսանոց գնաճ: Հաշվի չեն առնվել էլեկտրաէներգիայի հնարավոր թանկացումը: Հետաքրքիր է կանխատեսել, որ մեր գնաճը էլ ավելի բարձր է լինելու», - ասում է սննդամթերքի **Սուրեն Պարսյանը**, շեշտելով, որ իրար հաջորդող այս թանկացումներն ու սննդամթերքի ավելի քան 17 % գնաճը շատ արագ կազդեն մարդկանց կենսամակարդակի վրա:

«Բերառաջ ջերմոց» ՍՊԸ-ի տնօրեն **Խողդանյանը** շեշտում է, որ թեթ գազը թանկանում է 10%-ով, դրան գումարվում է էլեկտրաէներգիայի ու ջրի թանկացումը, արդյապես փոքր ու միջին ջերմոցների համար ծախսերի մոտ 30% աճ է սղառվում: Եվ դրանից հետևություն հայկականը կդառնա ոչ միայն թե՛ ներքին շուկայում, թե՛ արտաքինը»:

Ոչ վաղ անցյալում ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի արած նախընտրական ու հեղափոխական հայտարարություններն այն մասին, որ ջրի, էլեկտրաէներգիայի ու գազի սակագներն առաջիկա տարիների ընթացքում չեն փոխվելու, այդքան էլ իրատեսական չէին: Իշխանությունը խոստացավ թռիչքաձեւ աճ, փոխարենը մենք ունենք թռիչքաձեւ գնաճ:

ՀԱՄԱՐԿ ԱՎԵՏՈՒՅՈՒՄ

Ապագան պատկանում է գիտությանը

Վերջերս այցելեցի ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա: Զուգում եմ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-հասարակական գիտությունների ինստիտուտի ինստիտուտի ղեկավար Լևոն Իսխանյանի հետ: Ծանոթանում եմ ակադեմիայի ինստիտուտների աշխատակիցների կատարած աշխատանքներին: Ասորեւ ներկայացնում եմ կատարված գիտական որոշ աշխատանքներ:

Իսկապես երկրաչափ առավելագույն մագնիսությունը: Այստեղ է հասում Հայաստանի ամենաակտիվ՝ Փամբակ-Սեւան-Սյունիք խավածի հարավային սեգմենտը, որը ենթադրում է սեյսմիկ վտանգի բարձր մակարդակ, եւ որի գնահատման ու դրանից բխող սեյսմիկ ռիսկի նվազեցումը համարվում է խիստ կարևոր եւ արդիական: Հետազոտական աշխատանքների ընթացքին ներգրավված եմ եղել երիտասարդ գիտնականներ:

2020 թ. ընթացքում ՀՀ ԳԱԱ ինստիտուտները, հիմնականում առցանց, կազմակերպել են 21 միջազգային եւ 27 հանրադատական գիտաժողովներ: 2020թ. ՀՀ ԳԱԱ համակարգի գիտահետազոտական կազմակերպությունները իրականացրել են գիտական եւ գիտահետազոտական աշխատանքներ 5 նոյնամասային, 42 բազային, 152 թեմատիկ եւ 105 սնտեսական ղայնամագրային ծրագրերով: Ասացված արդյունքներով հրատարակվել են 140 մեմորանդումներ եւ ժողովածու (11-ն արտասահմանում), 15 ուսումնական ձեռնարկ եւ դասագիրք (2-ն արտասահմանում), 1893 հոդված (839-ն արտասահմանում), 155 թեզիս (92-ն արտասահմանում):

Ակադեմիայի գիտնականների կողմից մշակվել է նաև թոքերի արհեստական օդափոխման նոր սիմուլյացիոն համակարգ, որի գլխավոր յուրահատկությունը շնչառական ուղիների համարումն է ներքնվող ու արտաչլվող օդի բարձր համախոսությամբ սառանումների հետ: Նախագծվել է դասագրքակազմակերպչական համակարգի հետազոտական ծրագրերը: Ասացված արդյունքներով հրատարակվել են 140 մեմորանդումներ եւ ժողովածու (11-ն արտասահմանում), 15 ուսումնական ձեռնարկ եւ դասագիրք (2-ն արտասահմանում), 1893 հոդված (839-ն արտասահմանում), 155 թեզիս (92-ն արտասահմանում):

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի գիտաշխատողները իրականացրել են հետազոտություններ՝ գնահատելու համար ՀՀ Սյունիքի մարզի Որոտան գետի վրա կառուցված Որոտան հիդրոէլեկտրակայանի՝ Սղանդարյանի, Տաթևի եւ Թոլուրի ջրամբարների ղայնարների սեյսմիկ վտանգն ու ռիսկը: Աշխատանքներն իրականացվել են «Որոտան կասկադի տարածքի բեկվածների բնութագրում եւ սեյսմիկ վտանգների գնահատում» ծրագրի շրջանակներում՝ «Գեո-ռիսկ գիտահետազոտական ընկերություն» ՓԲԸ-ի եւ «Հայկական սեյսմոլոգիայի եւ երկրի ֆիզիկայի ասոցիացիա»-ի հետ համատեղ, «Զոնթոն Գլոբալ» ՓԲԸ-ի ղայնվերով: Հետազոտական աշխատանքները ղեկավարել է երկրաբանական գիտությունների թեկնածու **Ս. Գեորգյանը**:

Ստեփան ԳԱՊՐԻՎՅԱՆ, Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու

Առանձնացվել է ուսումնական սիրվել են Որոտան կասկադի տարածքի սեկտորական կառուցվածքը, իսկապես, կառուցվել է ուսումնասիրվող զոտու սեյսմո-տեկտոնական մոդելը, գնահատվել է

ՌԱԿ-ի Համադրուած Մամուլը

Ազգ Ազգային Արեւ

ԶԵՐՈՇԵՐ ՆՈՐ ԱՆԵՆԱՐԿՈՒՄ

Mirror Spectator Semanario Armenio **SARDARABAD** ՍԱՐՏԱՐԱԳՈՒՍ

Կը Ներկայացնե՛ք
Այժմէական Հարցերու Բազմաձայն Զննարկումներ
Առցանց Լսարան - 18 -
Նիւթ՝
Արցախի Ներկան եւ Աղագայի Տեսլականը
Ելոյթ Կունենայ՝
ԴԱԻԻԹ ՊԱՊՈՒՅԵԱՆ
Արցախի Արտաքին Գործոց Նախարար
Առցանց հարթակը կը վարէ՝ Սեւակ Յակոբեան
Տեղի կ'ունենայ Չորեքշաբթի 2 Փետրուար 2022-ի ժամը GMT 17:00-ին
(Արցախի ժամով՝ 21:00ին)
Լսարանին Մասնակցելու համար գրանցուիլ՝
<https://us02web.zoom.us/join/register/tZYvdOuupz>
MpGt2q37CFRXXKk-L3mkZxrnS1Y
կամ կադուիլ՝ email: zartonkadl@gmail.com Whatsapp: +961 81 306447

ՀՐԱԲԵՐ

«ԱԶԳ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԼԱ Տարի
Հրատարակիչ
«ՎԱՅՆ ԹԵԶԵԱՆ»
սոցիալ-մշակութային
հիմնադրամ
Երեւան 0010, Եզմիկ Կողբացի 20/3
e-mail: azg@azg.am,
azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Հաշվադատութիւն (գովազդ)
հեռ. **010 582960**

Համակարգչային շարունակ՝
«Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով ամբողջական թէ՛ մասնակի արտատրուածները տղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութեամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի: Նիւթերը չեն գրայնուում ու չեն վերադարձուում:
Գ շառով յորդածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը ղայնասպանատեղին չի կրում:

«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960
20/3 Yeznik Koghbatsi st.,
Yerevan, Armenia, 0010